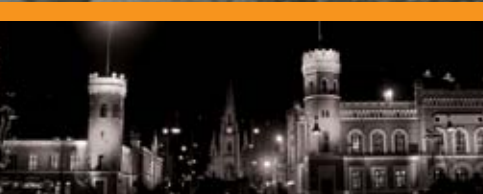
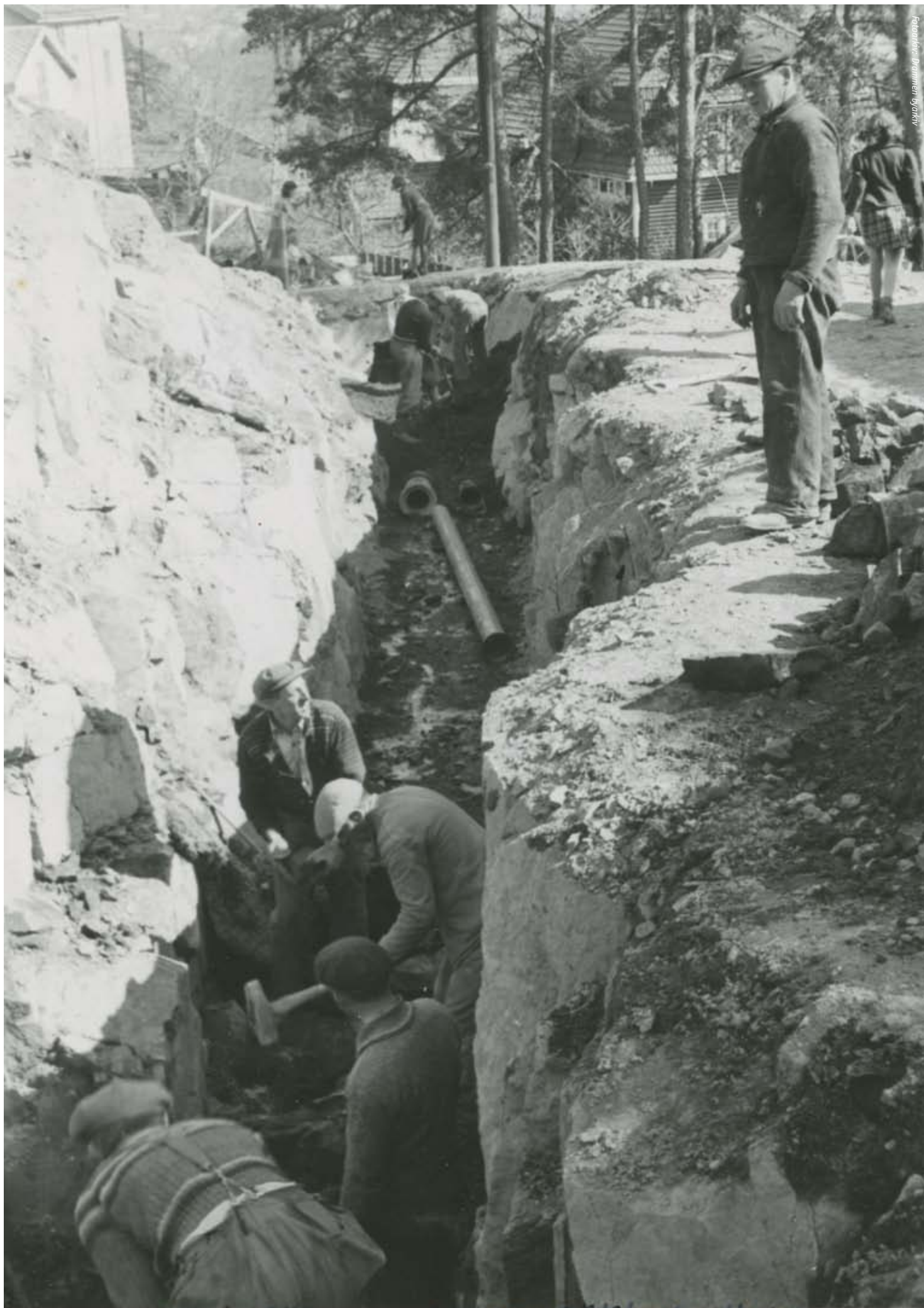

DRAMMEN
KOMMUNE

Graveinstruks for Drammen 2013

mai 1941

6" diam 9" blok Heia

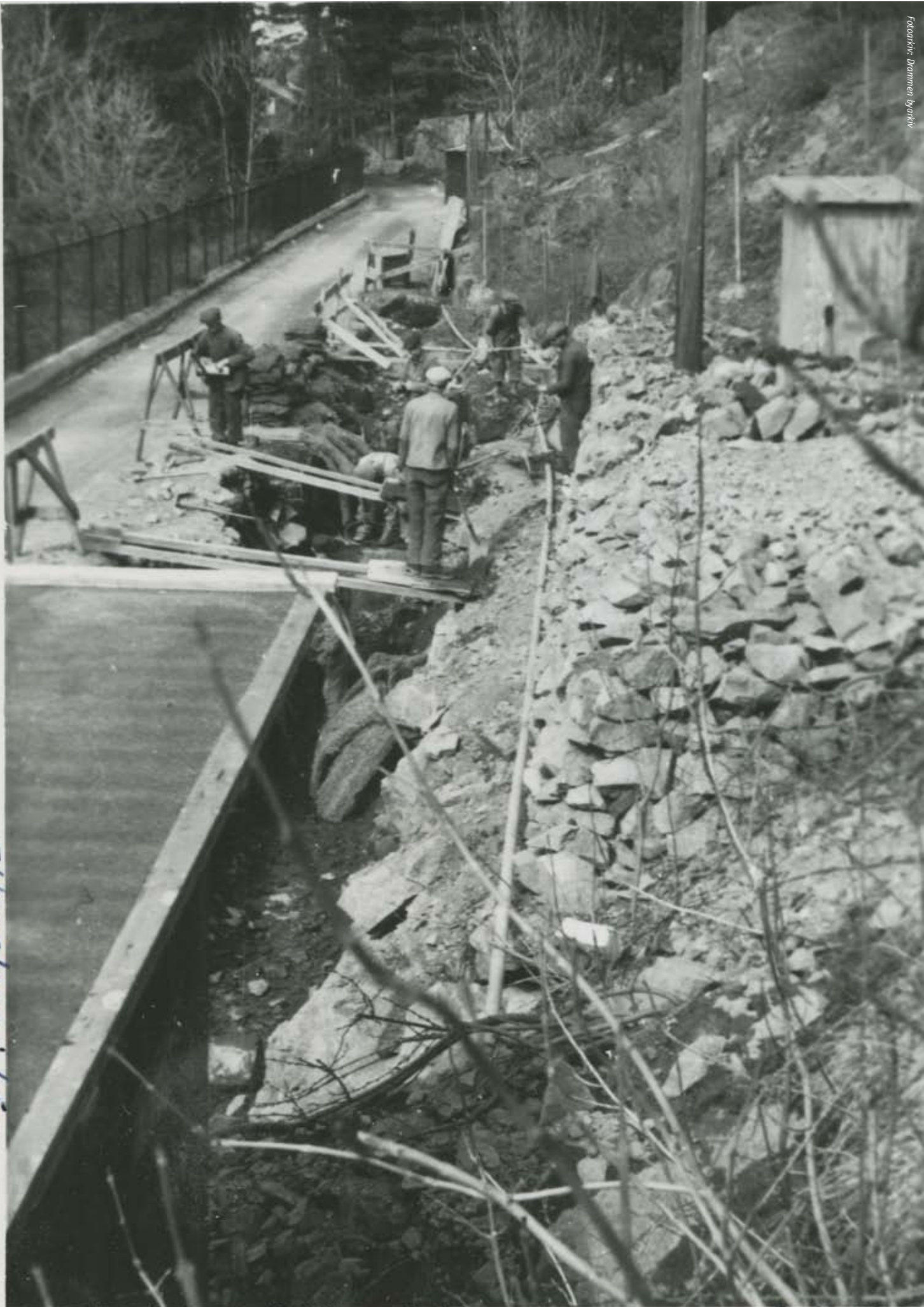
Graveinstruks

Regler for graving i vei- og trafikkarealer,
parker og friområder i Drammen kommune

Betingelser og vilkår
Administrative bestemmelser
Tekniske bestemmelser

April 2013

Gjelder fra 1.8.2013

Efter stans i år

18-4-1942 - H.H.'s vei 6° vann. 9° kloakk. 18-4-1942

Forord

Graving i offentlige veiarealer og andre offentlige arealer medfører ofte ulemper og økning av risiko for uønskede hendelser, både for trafikanter, naboer, og for den som har ansvar for vedlikehold av det aktuelle arealet. I tillegg vil oppgravingen kunne føre til endringer i konstruksjonen og varig forringelse av arealets funksjonsevne.

Drammen kommune vil tillate graving og framføring av ledningsanlegg i sine vei- og trafikkarealer, men setter strenge vilkår, både for utførelse av arbeidet og til den som eier ledningsanlegget. Veiloven gir hjemmel til fastsetting av vilkår og til håndhevelsen.

Drammen kommune vil også tillate framføring av ulike typer lednings- og kabelanlegg i park- og friområder. Vilkår og håndhevelse reguleres i avtaler for hver enkelt graving.

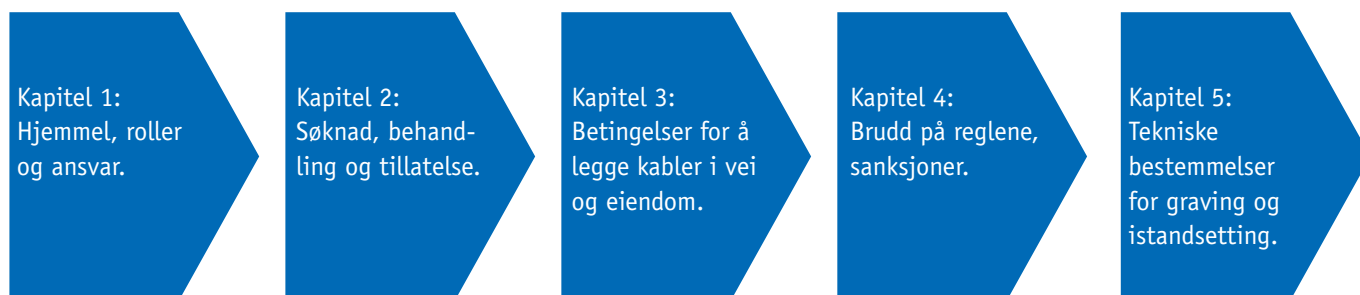
Ansvarsfordelingen for graving i offentlige arealer i sin alminnelighet er slik:

- Tillatelse til graving i kommunale veiarealer og i park- og friområder gis av Drammen kommune, virksomhet Vei, natur og idrett i medhold av denne instruksen.
- Tillatelse til å grave i andre kommunale eiendommer gis av Drammen Eiendom etter avtale.
- Tillatelse til å grave i riks- og fylkesveier gis av Statens vegvesen ihht statlige regler.

Vilkårene i denne instruksen er generelle. Formålet med reglene er å bidra til en effektiv, hensynsfull og forutsigbar gjennomføring av gravearbeidene, og en fullgod istandsetting slik at samfunnet som helhet ikke påføres unødige skader, ulemper og kostnader. Reglene vil også bidra til at saksbehandlingen ivaretar likhetsprinsippet.

Reglene gjelder både planlegging, forberedelser og søknadsutforming og er en videreføring, justering og oppdatering av de bestemmelsene som ble gjort gjeldende fra 1.1.2009. De viktigste endringene er forklart i vedlegg F.

Instruksen er inndelt i kapitler som tilsvarer den kronologiske arbeidsprosessen som gjelder for planlegging, søknadsbehandling og gjennomføring av tiltak og har den samme oppbyggingen som ble lagt til grunn ved revisjonen som ble gjennomført i 2008:

Disse reglene ble vedtatt av Drammen Bystyre 23. april 2013

Reglene erstatter tidligere Graveinstruks som ble vedtatt av Drammen Bystyre 28.10.2008.

Innhold

Definisjoner	8	2.3 Andre forhold som kan påvirke planlegging og søknadsbehandling	14
Roller og ansvar	8	2.3.1 Trær og annen vegetasjon	14
1 Generelle bestemmelser	9	2.3.2 Veier med ny asfalt. Sperrefristbestemmelser	15
1.1 Reglens formål, virkeområde og innhold	9	2.3.3 Krav til boring	15
1.2 Lovbestemmelser, rettsgrunnlag og forskrifter	9	2.3.4 Avtale om leie av kommunal grunn	15
1.2.1 Kommunen som veiholder og myndighetsutøver	9	2.3.5 Krav om istandsetting til høyere standard.	15
1.2.2 Kommunen som grunneier utenfor veigrunn	9	2.3.6 Forhåndsbeføring	15
1.2.3 Oppbygging og håndhevelse av reglene	9	2.4 Behandlingstid og tillatelse	15
1.2.4 Forholdet til plan og bygningsloven	10	2.5 Hastesaker	16
1.3 Gebyr. Refusjon for kommunens økte kostnader	10	2.6 Anlegg og innretninger i grunnen	16
1.4 Samordning og godkjenning av planer	10	2.6.1 Undersøkelsesplikt	16
1.5 Ekstra trekkerør	10	2.6.2 Kabelpåvisning og ansvar for eksisterende anlegg	16
1.6 Krav til godkjenning av entreprenør	10	2.7 Dokumentasjon av ferdig anlegg	16
1.7 Særlig om arbeidsvarsling ved arbeid på veigrunn	11	2.8 Overtagelse og garanti	16
1.8 Normer for utførelse	11	2.8.1 Ferdigbefaring og overtagelse	16
1.9 Forsikringer og ansvar under arbeidets utførelse	11	2.8.2 Parsellvis overtagelse	17
1.10 Garanti og erstatninger for skader etter overtagelse	12	2.9 Spesielt om kabelframføring i luft	17
1.11 Saksbehandlingsregler	12	3 Betingelser for å ha ledninger og kabler i eller over vei og kommunal grunn	17
2 Søknad, behandling og tillatelse	12	3.1 Betingelser etter veiloven	17
2.1 Søknad om arbeids- og gravetillatelse	12	3.2 Betingelser for parker og friområder der kommunen er grunneier	17
2.2 Plan for arbeidet og andre vedlegg til søknad	12	4 Brudd på vilkår gitt i forbindelse med gravetillatelsen	18
2.2.1 Inndeling av det kommunale veinettet	12	4.1 Ulovlig graving/tiltak	18
2.2.2 Krav til planer, forhåndsgodkjenning og utbyggingsavtale	13	4.2 Ansvar og pålegg ved feil og mangler	18
2.2.3 Plan for fremføringstrasé	13	4.2.1 Plikter for den som får tillatelse	18
2.2.4 Rigg- og deponiområde	13	4.2.2 Feil opplysninger fra entreprenør eller tiltakshaver	18
2.2.5 Plan for anleggstrafikk og midlertidig trafikkavvikling	13	4.2.3 Feil ved arbeidets utførelse	18
2.2.6 Arbeidsvarslingsplan	14	4.2.4 Brudd på sikkerhet, arbeidsvarsling og trafikkavvikling.	18
2.2.7 Framdriftsplan og tidsfrister	14	4.3 Frister	18
		4.3.1 Frister for utførelser	18
		4.3.2 Overskridelse av tidsfrister i tillatelsene	18

4.4 Varsling og sanksjoner	18	5.7 Istandsetting av andre elementer og arealer	28
4.4.1 Varslingsform og innhold	18	5.7.1 Istandsetting av trafikktekniske innretninger	28
4.4.2 Inndragning av ansvarsrett for arbeidsvarsling	18	5.7.2 Krav til trekkekummer	28
4.4.3 Inndragning av godkjenning for gravetillatelser (graveforbud).	19	5.8 Istandsetting av arealer med brostein og heller	29
4.4.4 Varighet av inndragning	19	5.8.1 Behandling av materialer	29
4.5 Klageadgang	19	5.8.2 Oppbygging av stein- og hellearealer	29
5 Tekniske bestemmelser for gjennomføring av arbeidet	19	5.8.3 Fortausrenner og rennesteinbunn med brostein	29
5.1 Hensyn til ferdsel ved gravestedet	19	5.8.4 Kantstein	29
5.1.1 Passering av anleggsområdet	19	5.9 Særskilt om krav til graving og istandsetting i parker og friområder	30
5.1.2 Universell utforming	20	5.9.1 Spesielt om utførelse av arbeider i park- og friområder	30
5.2 Støy og tidspunkt for utførelse av arbeid	20	5.9.2 Istandsetting av park- og friområder	30
5.3 Forhold på arbeidsstedet	20	5.10 Varsling og kontroll. Komprimering	30
5.3.1 Befaring og informasjon	20	5.10.1 Kommunens rett til kontroll	30
5.3.2 Orden på arbeidsstedet	20	5.10.2 Varslingsplikt for kontroll under arbeidets utførelse	30
5.4 Graving	20	5.10.3 Komprimeringsregler	31
5.4.1 Bruk av utstyr	20	5.10.5 Egenkontrollskjema, ferdigmelding og dokumentasjon	31
5.4.2 Fjerning av snø og is	21	Vedlegg	
5.4.3 Skjæring og fjerning av asfalt, brostein og kantstein	21	Vedlegg A: Normalprofil	33
5.4.4 Grøftedybde og utforming av grøft	21	Vedlegg B: Prosedyre for gjenbruk av kantstein, brostein etc	34
5.4.5 Avvik fra godkjent grøftetrasé	22	Vedlegg C: Prosedyre for rehabilitering av kumtopp v/reastaltering	35
5.4.6 Behandling og lagring av utgravde masser	22	Vedlegg D: Kantstein og rennebunner	36
5.4.7 Grøntanlegg og sikring av stamme og røtter på trær	23	Vedlegg E: Oversikt over aktuelle anleggseiere	38
5.4.8 Bruk av stempling / spunt	23	Vedlegg F: Endringer i forhold til Graveinstruks av 2009	39
5.4.9 Bruk av kjøreplater	23	Vedlegg G: Endringer i forhold til 2013	40
5.5 Gjenfylling av grøft i vei og trafikkarealer	23	Vedlegg H: Endring av krav til entreprenør 2015	41
5.5.1 Veioppbygging, materialvalg og lagtykkelser	23		
5.5.2 Omfylling rundt ledninger og kabler	24		
5.5.3 Gjenfylling og bruk av stedlige masser	24		
5.5.4 Forsterkningslag og veiskulder	24		
5.5.5 Utbedring av undergraving	25		
5.5.6 Utkiling ved tversgående graving	25		
5.5.7 Fjerning av stempling / spunt	25		
5.6 Istandsetting av bærelag og dekke	26		
5.6.1 Klargjøring for istandsetting og asfaltering av anleggsstedet	26		
5.6.2 Istandsetting rundt kummer og sluk	26		
5.6.3 Tilpasning til eksisterende dekke og fortanning	27		
5.6.4 Krav til utførelse av asfaltarbeider	27		
5.6.5 Midlertidig istandsetting	28		

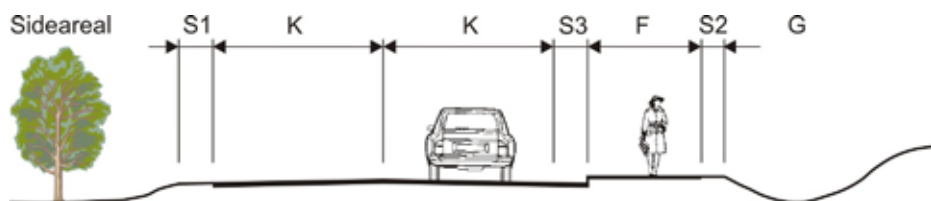
Definisjoner

Roller og ansvar:

Veiholder:	Veiholder er å forstå som Drammen kommune som myndighetsutøver og eier av veigrunn.
Lednings/kabeleier:	Den som eier lednings- eller kabelanlegg. Ledninger omfatter også ulike typer røranlegg.
Tiltakshaver:	Den som ønsker å gjennomføre tiltak. Tiltakshaver kan være utbyggere som ihht disse reglene må søke om tillatelse til å gjennomføre tiltak, både i forhold til disse reglene eller ihht Plan og bygningsloven.
Søker:	Den som søker om arbeids- og/eller gravetillatelse ihht disse reglene
Entreprenør:	Den som gjennomfører arbeid etter avtale med og på vegne av tiltakshaver.
Oppdragsgiver:	Den som bestiller gjennomføring av gravearbeid.
Arbeidstillatelse:	Tillatelse til å bruke veiareal i forbindelse med å gjennomføre arbeid på eller ved kommunale veier. Arbeidstillatelse krever arbeidsvarslingsplan i form av skilt og nødvendige skiltvedtak. Arbeidstillatelse og arbeidsvarslingsplan kreves selv om tiltaket ikke omfatter graving.
Gravetillatelse:	Tillatelse til å grave og gjøre andre fysiske tiltak i veier eller park- og friområder. Dersom det skal graves i vei- og trafikkareal, kreves også arbeidstillatelse, se egen definisjon ovenfor.

Andre definisjoner gis til hvert punkt der dette er relevant.

Definisjon av betegnelser brukt om veiprofilen:

- K = kjørefelt (regnes fra midtlinje til kantlinje)
- S1 og S2 = skulder (regnes fra kantlinje til veikant, deler av skulder kan være asfaltert) bredden kan variere
- F = fortau (adskilt gs-veg)
- S3 = overgang mellom kjørefelt og fortau som kan ha ulik funksjon, f.eks. rennesteinbunn, sykkelfelt
- G = grøft, har ulik utforming og dybde

1 Generelle bestemmelser

1.1 Reglens formål, virkeområde og innhold

Formålet med reglene er å

- sikre at trafikanter ikke påføres unødig ulempe i form av redusert sikkerhet og framkommelighet,
- sikre at kommunale veier, parkområder og infrastrukturanlegg for øvrig, herunder vann- og avløpsanlegg, ikke blir påført skader som følge av gravingen eller ulemper ved senere tiltak,
- sikre at ledningseier/entreprenør kan gjennomføre prosessen raskt og kostnadseffektivt,
- sikre hensynet til allerede nedlagte ledninger og kabler,
- unngå ulemper for naboer.

Reglene gjelder for graving i kommunale veiområder og tilhørende sidearealer, samt i opparbeidede park- og friområder som for eksempel parker, nærmiljøanlegg og idrettsanlegg. Reglene gjelder også for luftstrekk innenfor veiområdet.

Reglene fastsetter blant annet krav til entreprenøren som skal gjennomføre et gravearbeid, og som har ansvaret for at dette blir utført på en tilfredsstillende måte.

Reglene fastsetter også plikter for lednings/kabeleier som legger sine anlegg i de aktuelle områdene, og for private hus- og grunneiere.

1.2 Lovbestemmelser, rettsgrunnlag og forskrifter

1.2.1 Kommunen som veiholder og myndighetsutøver

Veilovens §32 og §57 gir veiholder rett til å stille vilkår for graving, legging av ledninger og kabler mv i offentlige veier og trafikkarealer og innenfor veigrunn.

Veilovens § 1 definerer vei- og gategrunn slik:

Offentlig vei er vei eller gate som er åpen for allmenn ferdsel og som holdes vedlike av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglene i kapittel IV. Andre veier eller gater blir i denne loven regnet som private. Til veien hører også opplagsplass, parkeringsplass, holdeplass, bru, fergekai eller annen kai som står i direkte forbindelse med vei eller gate.

Veilovens §1a beskriver formålet med veiloven:

Formålet med denne lova er å trygge planlegging, bygging, vedlikehold og drift av offentlige og private vegar, slik at trafikken på dei kan gå på eit vis som trafikantane og samfunnet til ei kvar tid kan vere tente med. Det er ei overordna målsetting for vegstyremaktene å skape størst mogleg trygg og god avvikling av trafikken og ta omsyn til grannane, eit godt miljø og andre samfunnsinteresser elles

Veilovens §32 og §57 fastslår at ingen må legge lednings- eller kabelanlegg eller grave i offentlig vei- og gategrunn uten tillatelse av vedkommende veimyndighet. Dette gjelder også pressing av rør, boring under veien, eller føring av luftstrekk over eller langs veien.

Veilovens §32 gjelder videre for all grunn – privat eller offentlig – som ligger innenfor 3 meter fra veikant. Begrepet "eiendomsområdet til offentlig vei" i veilovens §57 er ikke sammenfallende med det privatrettslige eiendomsbegrepet. "Eiendomsområdet til offentlig vei" omfatter ikke bare det arealet som utgjør veiens kjøre-, gang- eller sykkelbane, men det omfatter i tillegg blant annet veiskulder, banketter, grøfter og skråninger i tilknytning til veien.

For arbeidsvarsling gjelder forskrift 2005-10-07 nr 1219: Forskrift om offentlige trafikkskilt, veioppmerking, trafikklyssignaler og anvisninger (Skiltforskriften), spesielt kapittel 14 Midlertidig skilting.

1.2.2 Kommunen som grunneier utenfor veigrunn

I egenskap av å være grunneier utenfor veigrunn kan kommunen sette vilkår for å tillate graving og legge rør-, lednings- eller kabelanlegg på, over og under kommunal grunn. Vilkår for tillatelse bestemmes med utgangspunkt i avtaleloven.

1.2.3 Oppbygging og håndhevelse av reglene

Avsnittene i instruksjonen er bygd opp slik at det framgår særskilt hvilke bestemmelser som kommer til anvendelse i park- og friområder der kommunen utøver sin grunneierrådighet. Det vil også framgå hvilke bestemmelser som gjelder der kommunen er veiholder og opptre som myndighetsutøver.

Hvis ikke annet er angitt, gjelder bestemmelsene både når kommunen utøver offentlig myndighet etter veiloven, og når det henvises til disse i de avtalene der kommunen utøver sin grunneierrådighet.

Vilkårene som fastsettes etter denne instruksjonen skal bygge på likhetsprinsippet og være saklig begrunnet. Det innebærer at håndhevelse av reglene ikke skal representere usaklig forskjellsbehandling ut fra sakens egenart.

Veiholder kan fravike bestemmelsene i denne instruksjonen dersom det foreligger særlig grunn for dette.

1.2.4 Forholdet til plan og bygningsloven

Plan- og bygningslovens bestemmelser om søknadspåklagte tiltak og ansvarsrett mv gjelder uavhengig av disse reglene. Dette innebærer at selv om søker (tiltakshaver) har fått byggetillatelse etter plan og bygningsloven, skal det i tillegg søkes om tillatelse fra veiholder eller kommunen som grunneier i samsvar med reglene i denne instruksjonen.

1.3 Gebyr. Refusjon for kommunens økte kostnader.

Drammen kommune kan kreve gebyr for dekning av sine administrasjons- og kontrollutgifter knyttet til oppfølging av arbeids- og gravetillatelser. Gebyret skal også dekke kommunens kostnader til samordning av planer, formidling av informasjon om eksisterende ledninger/kabler mv.

Gebyret kan videre dekke kommunens økte drifts- og vedlikeholdskostnader som følge av tiltaket.

Nærmere bestemmelser om gebyrene og beregningen av disse framgår av eget Prisregulativ for arbeids- og gravetillatelser i veier, parker og friområder.

Dokumentet kan lastes ned fra www.drammen.kommune.no/gravemelding

Drammen bystyre vedtar gebyrgrunnlaget og satsene i den årlige budsjettbehandlingen.

1.4 Samordning og godkjenning av planer

Drammen kommune vil bidra til at behandling og forvaltning av graveplaner og gravetillatelser for ulike typer anlegg blir samordnet. Kommunen vil gjennom denne samordningen klargjøre egne planer for tiltak, herunder reasfaltering av

gater, så langt dette er mulig ut fra den løpende budsjettbehandlingen.

Aktuelle lednings- og kabeleiere plikter å samarbeide om planer for utbygging av sine anlegg der veigrunn eller park- og friområder skal benyttes som framføringstrasé.

Kommunen kan, på forespørsel, kreve opplysninger om slike planer, og pålegge tiltakshaverne å samordne arbeidene så langt dette er mulig. Tiltakshavere bør gjennom denne samordningen vurdere behov for å legge ned egne trekkerør for bruk ved senere arbeider. Se også pkt. 1.5 nedenfor.

Den som avstår fra å delta i fellesføringsanlegg eller avstår fra å melde interesse for koordinering kan nektes gravetillatelse på samme strekning i inntil 3 år.

Planer for framføringstraséer skal være forhåndsgodkjent av Drammen kommune før det kan søkes om gravetillatelse. Krav til planinnhold, omfang og behandlingstid framgår av pkt 2 nedenfor.

1.5 Ekstra trekkerør

Veiholder kan pålegge tiltakshaver (søker) å legge ned ekstra trekkerør ved kryssing av vei i spesielt utsatte kryssområder eller på spesielle strekninger. Tiltakshaver blir eier av trekkerørene.

Veiholder kan pålegge senere søker å legge sin ledningstrasé til slike trekkerør. Eier av rørene plikter å stille disse til disposisjon for ny søker (tiltakshaver) dersom det er ledig kapasitet eller forenelig med sikkerhetsbestemmelser for de aktuelle anleggene, og kan gjennom egen avtale med ny tiltakshaver kreve et rimelig vederlag for bruk eller overdragelse av røret.

Når det er lagt ned ekstra trekkerør etter denne bestemmelsen, skal tiltakshaver rapportere plassering, antall og type til veiholder med angivelse av koordinater for start- og sluttspunkt. Se pkt 2.7 nedenfor.

1.6 Krav til godkjenning av entreprenør

Entreprenører som skal utføre gravearbeider i medhold av disse reglene, må tilfredsstille gjeldende krav til entreprenørgodkjenning med hjemmel i plan- og bygningsloven og tilhørende Forskrift om godkjenning av foretak. For graving i alle typer kommunale vei- og trafikkarealer samt parkområder kreves sentral godkjenning i tiltaksklasse 2.

Entreprenører som er gitt gravetillatelse er ansvarlig for at

reglene i Graveinstruksen følges, selv om han eller byggheren engasjerer underentreprenør for istandsetting eller andre arbeider.

Eventuelle underentreprenører skal ha samme kvalifikasjoner som hovedentreprenøren.

Dersom det er saklig grunn for det, kan kommunen kreve dokumentasjon av fagkunnskap og praksis innen ett eller flere fagområder, som for eksempel asfaltarbeid, brosteinsarbeid eller anleggsgartnerarbeid.

Ansvarlig entreprenør plikter å ha norsktalende representant på anleggsstedet.

1.7 Særlig om arbeidsvarsling ved arbeid på veigrunn

Skiltforskriftens regler om varsling av arbeid på offentlig vei skal følges (om Skiltforskriften, se pkt 1.2.1 ovenfor). Statens vegvesens Håndbok 051 gir nærmere bestemmelser.

På ethvert anlegg som er gitt tillatelse, skal entreprenøren ha én ansvarlig person som har gjennomgått nødvendig opplæring i arbeidsvarsling, jfr håndbok 051. Den stedsansvarlige skal påse at varslingen til enhver tid er korrekt og i henhold til godkjent skiltplan og vedtak.

1.8 Normer for utførelse

Entreprenøren plikter å gjøre seg kjent med og rette seg etter følgende normer og håndbøker:

- Gatennorm for Drammen kommune.
- VA-norm for Drammen kommune.
- Håndbok 051 Arbeid på og ved veg utgitt av Statens vegvesen.
- Håndbok 017 Veg og gateutforming, utgitt av Statens vegvesen.
- Håndbok 018 Vegbygging, utgitt av Statens vegvesen.
- NS 3420, del K: Terrengarbeider.

Entreprenøren må selv skaffe til veie normer og håndbøker, samt holde seg à jour med eventuelle endringer i disse.

Videre må entreprenøren følge de til enhver tid gjeldene instruksjoner fra andre instanser som kan ha betydning for arbeidet, som for eksempel kabeleieres tekniske bestemmelser og helsemyndigheters krav vedr. støy og nattarbeid (se pkt 5.2 nedenfor). Det må også tas hensyn til mulige fastmerker som måtte finnes i graveområdet.

1.9 Forsikringer og ansvar under arbeidets utførelse

Entreprenøren har ansvaret for tiltaket og anleggsområdet fra arbeid blir igangsatt på gravestedet og til istandsetting er ferdig og anlegget er overlevert veiholder. Skader/ulykker av enhver art som forårsakes av entreprenøren eller dennes underentreprenører, er entreprenørens ansvar.

Entreprenøren skal ha gyldig ansvarsforsikring på vanlige vilkår. Forsikringen skal dekke erstatningsansvar for en hver skade som entreprenøren og eventuell underentreprenør kan påføre veiholder eller tredjemanns person og materiell/bygninger i forbindelse med gravearbeidet. Forsikringsbeløpet skal ikke være mindre enn 150 G.

Tiltakshaver er ansvarlig for at gravearbeidene blir fullført. Veiholder kan kreve bankgaranti som dekker eventuelle omkostninger til istandsetting dersom arbeidene blir avbrutt.

1.10 Garanti og erstatninger for skader etter overtagelse

Kommunen kan kreve at entreprenøren stiller særskilt bankgaranti for oppfyllelse av ansvar for skader som måtte oppstå i løpet av 3 år fra overtagelsen (se pkt 2.8.1 nedenfor).

Dersom det i løpet av 3 år regnet fra overtagelsen oppstår setninger, skader eller andre forhold som kan føres tilbake til mangelfullt arbeid fra entreprenørens side, kan veiholder (eller kommunen som grunneier) kreve at skaden utbedres innen en bestemt tidsfrist. Dersom skaden ikke blir utbedret innen fristen, kan kommunen utbedre skaden for entreprenørens eller tiltakshavers regning etter forutgående, skriftlig varsel.

For graving i park- og friområder knyttes garantitiden til vekstsesongen gjennom egen avtale, se pkt 5.9.2 nedenfor.

1.11 Saksbehandlingsregler

Saksbehandlingsreglene i forvaltningslovens kapittel 4, 5 og 6 får anvendelse så langt de passer når kommunen som veiholder behandler søknader og utøver myndighet i henhold til denne instruks.

Om håndhevelse av reglene etter veiloven vises også til veilovens §§ 36 og 58.

2 Søknad, behandling og tillatelse

2.1 Søknad om arbeids- og gravetillatelse

Før det settes i gang arbeid i eller ved offentlig vei eller i park- eller friområde, skal det søkes om gravetillatelse. For graving i offentlig vei skal det også søkes om arbeidstillatelse.

Søknaden sendes fra www.drammen.kommune.no/gravemelding
Mangelfulle søknader blir returnert uten behandling.

Søknaden skal vise formålet med gravingen. Krav til søknadsinnhold og nødvendige planer som skal vedlegges er avhengig av formålet.

Følgende inndeling i formål benyttes:

A Graving for reparasjon av eksisterende ledninger/kabler.

B Graving av nye framføringstraséer for ledninger og kabler, herunder også rehabilitering og utskifting av eksisterende lednings- og kabelanlegg.

C Graving pga annen utbygging som berører veigrunn og park- og friområder og hvor det kan foreligge egen utbyggingsavtale/gjennomføringsavtale for utbyggingen.

D Annen graving eller arbeid som berører veigrunn eller park- og friområder med tilhørende elementer.

Dersom det er tvil om tiltakets formål eller hvordan søknaden skal fylles ut, skal søker avklare dette med kommunen før søknaden sendes.

For riks- og fylkesveier er det egne skjemaer og regler, og søknad sendes til
Statens vegvesen
Region sør
Postboks 723 Stoa
4808 ARENDAL
firmapost-sor@vegvesen.no
Tlf 02030

2.2 Plan for arbeidet og andre vedlegg til søknad

2.2.1 Inndeling av det kommunale veinettet

Veinettet i Drammen er delt i 3 klasser Hovedveier (alle riks- og fylkesveier), samleveier og adkomstveier. I tillegg kommer fortau og gang- og sykkelveier. Det kommunale veinettet har normalt ikke status som hovedveier.

Det kommunale veinettet er delt i 2 veiklasser med hensyn til krav til graving og istandsetting:

Veiklasse 1: Alle vei- og trafikkarealer innenfor gjeldende Sentrumsplan for Drammen samt samleveier utenfor sentrumsplanen. Samleveier og Sentrumsplanen er vist i kart.

Veiklasse 2: Adkomst/boligveier utenfor sentrumsplanen.

Gang og sykkelveier tilhører veiklasse 2. Fortau vil normalt ha samme klasse som veien.

Det er ulike krav til graving og oppbygging av veifundament avhengig av veiklasse. Det vises til nærmere regler i kapittel 5 Tekniske bestemmelser.

Drammen kommune fastsetter veiklasse for aktuelle strekninger. Entreprenør og/eller tiltakshaver plikter å undersøke veiklasse før planlegging av arbeid og utarbeidelse av søknad om gravetillatelse.

Informasjon om veiklasseinndeling fås ved henvendelse til Drammen kommune, eller kan leses på www.drammen.kommune.no/gravemelding

2.2.2 Krav til planer, forhåndsgodkjenning og utbyggingsavtale

Avhengig av formålet med gravingen i samsvar med pkt 2.1 A – D ovenfor, settes følgende krav til planer og andre vedlegg til søknaden:

A Planer for gravearbeider som beskrevet for formålsgruppe A ovenfor krever ikke forhåndsgodkjenning, men arbeidsområdet for gravingen skal vises på kart levert av kommunens web-tjeneste. Kartet skal også vise plassering av eventuelle VA-ledninger.

B Plan for framføringstraséen i formålsgruppe B med lengde over 40 m og ved krysninger av vei skal normalt være forhåndsgodkjent før søknad om gravetillatelse kan sendes. Plan for framføringstrasé og arbeidsområdet skal vises på kart 1:500 som kan leveres fra kommunens webtjeneste. Plassering av eventuelle VA-ledninger skal vises på kartet. Det kan være aktuelt å opprette egen avtale mellom tiltakshaver og kommunen før igangsetting.

C Plan for gravearbeider under formålsgruppe C skal utformes på grunnlag av vilkår som måtte være fastsatt i egen utbyggingsavtale (eller gjennomføringsavtale) mellom utbygger og Drammen kommune. Plan for gravingen skal vises på kart 1:500.

D For arbeider under formålsgruppe D kreves ikke forhåndsgodkjenning av plan eller avtaler ut over vilkårene i denne instruksen. Plan for gravingen skal vises på kart eller skisse over hvor gravingen skal finne sted.

Planer som krever forhåndsgodkjenning må sendes kommunen senest 2 mnd før arbeidet planlegges igangsatt. Dersom det ikke foreligger godkjent plan vil det ikke bli gitt arbeids- og gravetillatelse.

For mindre eller enkle kabelanlegg under formålsgruppe B kan krav til forhåndsgodkjenning fravikes etter særskilt vurdering dersom veiholder godkjenner dette.

2.2.3 Plan for fremføringstrasé

Plan for fremføringstrasé skal vedlegges søknaden. Planen skal vise anleggets plassering i horisontalprofil og målsatt tegning av grøfttverrsnitt og –dybde.

Ved planleggingen må søker avklare veiklasse for de strekningene som berøres av den aktuelle planen med hensyn til grøfttverrsnitt og gravedybde. Om dybder og oppbygging av grøft vises til pkt 5.4.4 og 5.5.1 nedenfor.

Tiltakshaver skal kontrollere at den planlagte traséen kan følges, og at den ikke kommer i konflikt med hindringer av noen art. Dersom slike hindringer avdekkes, skal kommunen varsles før planen sendes til godkjenning.

Tiltakshaver skal også forvise seg om at den planlagte traséen ikke går gjennom områder med potensiell rasfare eller fare for utglidning.

Eventuelle private innretninger som kan vanskeliggjøre gravearbeidet, skal så langt som mulig avklares under planleggingen. Eventuelle ønsker om tilpasning av traséen forbi vanskelige punkter skal oppgis og avtales med kommunen. Se for øvrig pkt. 5.4.5 nedenfor.

2.2.4 Rigg- og deponiområde

Planen skal vise rigg- og deponiområder mens arbeidet pågår.

2.2.5 Plan for anleggstrafikk og midlertidig trafikkavvikling

Plan som viser hvordan trafikken skal avvikles under graveperioden, herunder behov for midlertidig regulering, stengning og lignende, skal vedlegges søknaden. Se nærmere i pkt 2.2.6 nedenfor.

2.3.2 Veier med ny asfalt. Sperrefristbestemmelser

Det vil normalt ikke bli gitt gravetillatelse i veier som er ny-asfaltert eller reasfaltert i løpet av de tre siste årene regnet fra tidspunktet for avsluttet asfaltering.

Dersom tiltakshaver likevel ønsker å grave pga husbygging, tilknytning til eller fornyelse av ulike ledningsanlegg og lignende som ikke anses for akutt, vil veiholder kreve full utkiling (se pkt. 5.5.6 nedenfor) ved graving av tversgående grøft, og at veien freses og asfalteres 5 meter til begge sider ut over gravingens istandsettingsareal, minimum 15 m lengde, og i full bredde.

Ved punktgraving skal reparasjonsarealet dekke hele bredden (som for tversgående grøft) før veien asfalteres i minimum 15 m lengde fordelt i begge retninger, se foranstående avsnitt.

Dersom tiltaket skyldes akutt brudd i eksisterende anlegg og at reparasjon derfor ikke kan utsettes, vil tillatelse til graving bli gitt. Krav til istandsetting gjelder normalt som foran nevnt, men kan fravikes i spesielle tilfeller etter avtale med veiholder. Søknad om fravik skal fortrinnsvis avklares før tillatelse gis.

Om selve utførelsen av arbeidene vises til pkt 5.6.1-4 nedenfor.

2.3.3 Krav til boring

For veier hvor kommunen finner det hensiktsmessig, skal kryssingen utføres ved boring/pressing i stedet for å grave dersom dette ikke gir en urimelig merkostnad for tiltakshaver. Der det kan dokumenteres at boring/pressing ikke er mulig, kan kommunen vurdere å godkjenne oppgraving hvis annen mulighet for å kunne bore/presse i rimelig nærhet ikke finnes. En slik dokumentasjon skal være skriftlig begrunnet av borefirma.

Entreprenøren har selv anledning til å foreslå boring ved kryssing av vei.

2.3.4 Avtale om leie av kommunal grunn

Dersom gravearbeidet ihht godkjent plan medfører behov for rigg eller plassering av stillaser, container og lignende på kommunens grunn, kan kommunen kreve at det inngås avtale om leie av grunn. Se egne bestemmelser om leie/bruk av kommunal grunn. Leie betales etter eget prisregulativ.

2.3.5 Krav om istandsetting til høyere standard.

I enkelte tilfeller kan eksisterende overbygning og veigrunn være i så dårlig forfatning at det ikke er aktuelt å tilstrebe samme oppbygning etter graving. I slike tilfeller kan veiholder pålegge entreprenør/tiltakshaver at veien bygges opp i tråd med bestemmelsene i Gatenorm for Drammen kommune og Håndbok 018 Vegbygging (se også pkt 5.5.1 nedenfor).

Pålegg om oppgradering til høyere standard må ikke påføre entreprenør/tiltakshaver urimelige merkostnader. Ved større oppgradering eller standardheving eller dersom oppgraderingen gir annen funksjonalitet for det angjeldende stedet, kan det gjøres særskilt avtale om kostnadsfordeling. Krav om oppgradering til høyere standard skal - om mulig - avklares i forbindelse med planlegging og søknadsbehandling.

2.3.6 Forhåndsbefering

Under arbeid med planer og forberedelser til søknad om arbeids- og gravetillatelse kan tiltakshaver/entreprenør be om forhåndsbefering med kommunen, blant annet for å gjøre eventuelle avklaringer som har betydning for trasévalg, særskilte betingelser eller tekniske bestemmelser.

Se for øvrig kapittel 5.3.1 nedenfor.

2.4 Behandlingstid og tillatelse

Dersom søknad og tilhørende planer med vedlegg er mangelfulle, vil søknaden ikke bli behandlet før feilene er rettet.

Behandlingstid er avhengig av formålet med gravingen, se pkt. 2.1 ovenfor.

A Søknad behandles normalt i løpet av 1 til 5 virkedager dersom det ikke kreves plan for anleggstrafikk og midlertidig trafikkavvikling (se pkt 2.2.5 ovenfor).

B og C Søknad behandles normalt i løpet av 5 til 10 virkedager dersom det ikke kreves plan for anleggstrafikk og midlertidig trafikkavvikling.

D Søknad behandles normalt i løpet av 1 – 5 virkedager, eller etter særskilt vurdering.

For anlegg som krever plan for midlertidig trafikkavvikling, må søknaden være mottatt av kommunen minimum 2 uker før ønsket start for gravearbeidene. Det tas forbehold om lengre behandlingstid om nødvendig.

Det gis 1 gravetillatelse pr gate/vei eller strekning. Dette gjelder selv om planer og søknadsskjema er utarbeidet samlet for hele anlegget.

Arbeidstillatelsen gis separat, avhengig av varslingsplan og tidspunkt for gjennomføringen.

2.5 Hastesaker

Dersom gravearbeidet må utføres omgående på grunn av akutte, samfunnskritiske forhold som lekkasje eller brudd i vann- eller strømforsyning, kan graving startes uten at tillatelse er gitt. Kommunen skal imidlertid varsles umiddelbart. Utenfor ordinær arbeidstid meldes dette til kommunens vakttelefon (se opplysninger om vakttelefon på www.drammen.kommune.no/gravemelding). Søknad skal fylles ut og sendes umiddelbart, jfr pkt 2.1. Behandlingen starter første virkedag etter at gravingen har startet.

Kravene til arbeidsvarsling gjelder også i hastesaker.

Med unntak av reglens krav til at tillatelse må foreligge før graving kan starte, gjelder alle andre bestemmelser for utførelse, kontroll og ansvar som fastsatt i denne instruksjonen også i hastesaker.

Dersom hastegravingen har medført skader på grøntarealer, trær eller annen vegetasjon utenfor veiarealet, skal kommunen varsles skriftlig om dette snarest mulig etter at skaden er oppstått.

Kommunen kan nekte bruk av hastebestemmelsen dersom tiltaket ikke anses som akutt.

2.6 Anlegg og innretninger i grunnen

2.6.1 Undersøkelsesplikt

Entreprenøren plikter å skaffe seg nødvendige opplysninger om alle typer kabelanlegg, anlegg for fjernvarme, vann-, avløps- og overvannsledninger, polygonpunkter og fastmerker, og eventuelle andre innretninger i grunnen. Dersom planer for graving kommer i berøring med fredede eller vernede bygg, anlegg eller områder plikter tiltakshaver eller entreprenør å innhente nødvendig uttalelse fra Fylkeskonservator, se Buskerud Fylkeskommune, Kulturminnevern. Eventuelle opplysninger om fredede eller vernede bygg og anlegg finnes på www.kulturminnesok.no. Riksantikvaren kan også gi uttalelse til tiltaket.

2.6.2 Kabelpåvisning og ansvar for eksisterende anlegg

En hver som har tillatelse til å ha sine anlegg liggende i vei eller kommunal grunn, har plikt til å vise anleggenes beliggenhet, og er selv ansvarlig for sine anlegg, herunder også nødvendig kontroll under utførelse av gravearbeidene.

Før gravearbeidet starter, skal entreprenøren sørge for nødvendig påvisning av de anlegg som berøres av gravingen. Entreprenøren plikter å rette seg etter de anvisninger vedkommende anleggseier gir.

Kommunen kan gi informasjon om aktuelle etater og ledningseiere.

2.7 Dokumentasjon av ferdig anlegg

Endelig plassering av anlegget som omfattes av gravetillatelsen skal leveres kommunen innen 1 mnd etter at anlegget er ferdigstilt. Beliggenheten skal leveres i digital form (SO-SI-format), og vise plassering i horisontal- og vertikalplan. Kommunen gir nærmere spesifisering av form og innhold for dokumentasjonen.

Ekstra trekkerør som er lagt i forbindelse med gravingen skal avmerkes særskilt og meldes til kommunen (se pkt 1.5 ovenfor).

2.8 Overtagelse og garanti

2.8.1 Ferdigbefaring og overtagelse

Angitt sluttdato på gravetillatelsen innebærer at alle arbeider på gravestedet skal være avsluttet.

Arbeidet er klart for overtagelse når nødvendig dokumentasjon er levert og kommunens eventuelle kontroll er utført.

For arbeider i formålsgruppe B og C (se pkt 2.1 ovenfor) skal det holdes ferdigbefaring. Det føres protokoll fra befaringen.

For arbeider i formålsgruppe A og D anses arbeidet for godkjent og overtatt ved kommunens signatur på mottatt ferdigmelding (se pkt 5.10.5 nedenfor).

Dersom det ved kommunens kontroll eller ferdigbefaring gis pålegg om rettelser, skal det settes frist for utbedring av disse og fristen meldes entreprenøren skriftlig.

Tidspunkt for overtagelse settes til dato for ferdigstilling av eventuelle rettelser. Dersom det er gitt midlertidig tillatelse til påsetting av trafikk (se pkt. 5.6.5 nedenfor) gjelder dato for endelig istandsetting som overtagelsesdato.

2.8.2 Parsellvis overtagelse

Ved større arbeider og dersom hensyn til trafikkavvikling og andre forhold tillater det, kan det gjøres avtale om parsellvis overtagelse av anlegget.

2.9 Spesielt om kabelframføring i luft

Det er ikke tillatt å henge opp nye anlegg i eksisterende stolpeanlegg uten tillatelse. Med nye anlegg menes anlegg som gir økt antall tråder.

Det kan gis tillatelse til utskifting av eksisterende ledninger med nye men da skal de eksisterende fjernes.

Høyde over veibanen skal være minimum 5 meter ved kryssing av vei. Minste avstand fra veibanen til underkant ledning på langsgående linjer skal være minimum 4 meter.

Koblingsbokser/skap skal normalt monteres på bakken.

Den som søker om tillatelse til slikt anlegg i luft må dokumentere fellestingsavtale med den som eier stolpeanlegget.

Stolpeanlegget skal ha god teknisk tilstand. Veiholder kan kreve dokumentasjon fra råtekontroll.

Anleggene henger midlertidig. Det vises til kapittel 3 nedenfor.

3 Betingelser for å ha ledninger og kabler i eller over vei og kommunal grunn

3.1 Betingelser etter veiloven

Veiholders tillatelse til å ha anlegg liggende i kommunal veigrunn, jfr veilovens definisjoner, gjelder inntil veiholder finner det nødvendig å kreve anlegget flyttet eller endret som følge av veiholders egne tiltak på veien. Tilsvarende gjelder tillatelse til å ha ledningsanlegg som luftstrekke innenfor veiområdet.

Lednings- og kabeleiere er tilsvarende forpliktet til, for egen regning, å foreta endringer av en enhver art av hele eller deler av anlegget, eventuelt fjerne det helt eller delvis.

Ulemper for lednings- eller kabelanlegget når veiholder selv skal foreta vedlikeholds-, reparasjons- eller utbedringsarbeid m.v., er veiholder uvedkommende forutsatt at arbeidene ikke er utført uaktsomt.

Dersom veiholder planlegger å gjennomføre tiltak som kan føre til endringer eller flytting av lednings- eller kabelanlegget, skal veiholder varsle anleggseier i god tid før tiltaket skal gjennomføres.

Dersom veiholders eventuelle krav om å endre eller flytte anlegget ikke imøtekommes innen en frist som settes, kan veiholder få arbeidet utført for lednings- og kabeleiers regning, forutsatt at det er gitt forutgående skriftlig varsel om dette i rimelig tid.

Veiholder har ikke ansvar for skader eller ulemper på eller for eier av lednings- eller kabelanlegg som følge av trafikkbelastningen på veien.

Kravet om flytting kan frafalles dersom det forligger særlige forhold.

3.2 Betingelser for parker og friområder der kommunen er grunneier

For lednings- eller kabelanlegg som fremføres i arealer utenfor vei gjelder i utgangspunktet bestemmelsene i pkt 3.1 foran, med mindre partene blir enige om annet.

Ulemper for lednings- eller kabelanlegget som følge av tillatt bruk av det aktuelle arealet er kommunen uvedkommen. Dersom andre enn kommunen selv ved bruk av arealet forårsaker skade på ledninger/kabler, er dette et forhold mellom anleggseier og eventuell bruker.

Avvik fra standardbetingelsene skal innarbeides i tillatelsen for den strekningen som unntaket gjelder for.

4 Brudd på vilkår gitt i forbindelse med gravetillatelsen

4.1 Ulovlig graving/tiltak

Skjer graving/tiltak uten godkjent gravetillatelse, kan veiholder eller politiet stanse arbeidet umiddelbart inntil nødvendig tillatelse foreligger, eventuelt kreve istandsetting av graveområdet. Etterfølger ikke entreprenøren kravet, kan veiholder sørge for at istandsetting skjer for entreprenørens regning, jf. vegloven § 58 jf. § 57.

Har gravingen skjedd forsettelig eller uaktsomt kan politiet, etter påtale, ilegge bøter jf. vegloven § 61. Ved ulovlig graving/tiltak kan kommunen kreve refusjon jf. Prisregulativ for arbeids- og gravetillatelser i veier, parker og friområder pkt 6, dersom forholdet ikke politianmeldes.

4.2 Ansvar og pålegg ved feil og mangler

4.2.1 Plikter for den som får tillatelse

En hver som gis tillatelse etter regler i denne instruksen, plikter å sette seg inn i bestemmelsene og gjennomføre tiltaket i samsvar med disse og i henhold til de vilkår som gjelder for den aktuelle tillatelsen. Både tiltakshaver og entreprenør har plikt til å innhente nødvendig informasjon. Kommunens utgifter til ekstra kontroll kan bli belastet entreprenør, eventuelt tiltakshaver, dersom det er saklig grunn for det.

4.2.2 Feil opplysninger fra entreprenør eller tiltakshaver

Dersom det etter at tillatelse er gitt oppdages at det er gitt feil opplysninger i søknad, planer eller annen påkrevd dokumentasjon, skal forholdet rettes omgående dersom det er mulig. Dersom dette ikke lar seg gjøre og feilen er vesentlig, kan kommunen kreve at tiltakshaver engasjerer annen entreprenør for gjennomføring av arbeidet – eller gjenstående deler av dette.

4.2.3 Feil ved arbeidets utførelse

Utføres arbeidet i strid med denne instruksen kan veiholder kreve arbeidet stanset og gi pålegg om at arbeidet utføres i henhold til instruksen.

Dersom det er åpenbart at entreprenøren ikke er i stand til å utføre arbeidene tilfredsstillende, kan kommunen kreve at tiltakshaver engasjerer annen entreprenør for å utbedre feilene for tiltakshavers regning. Det samme gjelder dersom utført arbeid generelt har for dårlig kvalitet. Dersom kravet til retting ikke imøtekommes, kan kommunen selv sørge for gjennomføringen for entreprenørens eller tiltakshavers regning.

4.2.4 Brudd på sikkerhet, arbeidsvarsling og trafikkavvikling.

Arbeid som skjer i strid med godkjent grave- og arbeidstillatelse og som utgjør en fare, kan stanses av veiholder eller av politiet inntil de nødvendige sikringstiltak er gjennomført. På samme måte kan arbeidet stanses dersom arbeidsvarsling eller sikring ikke er utført i henhold til godkjent plan eller andre forhold og dette skaper vesentlige ulemper for trafikkavviklingen, jf. skiltforskriften § 34 nr. 1. Veiholder og politiet kan også stanse alle arbeider umiddelbart dersom det ikke foreligger godkjent arbeidsvarslingsplan.

4.3 Frister

4.3.1 Frister for utførelser

Tiltak som veiholder eller politiet pålegger entreprenøren å gjennomføre skal utføres omgående og senest innenfor de frister som er gitt i pålegget. Dersom frister ikke overholdes eller det er åpenbart at entreprenøren ikke er i stand til å utføre arbeidene innen disse, kan kommunen selv sørge for gjennomføringen for entreprenørens eller tiltakshavers regning. Kommunen kan også kreve at tiltakshaver engasjerer annen entreprenør.

4.3.2 Overskridelse av tidsfrister i tillatelsene

Overskridelse av tillatelsens tidsfrister uten at endring er meldt og godkjent, innebærer at entreprenør må søke om ny tillatelse. Kommunen vil da kreve nytt gebyr (se pkt 2.2.7 ovenfor).

4.4 Varsling og sanksjoner

4.4.1 Varslingsform og innhold

Pålegg med eventuelle frister for oppretting av feil og mangler kan i første omgang være muntlig, men skal så hurtig som mulig følges opp skriftelig (brev eller epost), og henviser til den/de bestemmelsene i graveinstruksen eller andre bestemmelser som beskriver det aktuelle avviket. Varsling skal også omfatte eventuelle hvilke sanksjoner som kan iverksettes. Alle skriftlige forhold skal arkiveres som grunnlag for eventuell senere inndragning av rett til arbeidsvarsling og gravetillatelser (se pkt 4.4.2 og 4.4.3). Slike skriftlige varsler gjelder i en 3-årsperiode, dvs at varsel eldre enn 3 år ikke blir regnet inn i grunnlaget for eventuell inndragning.

4.4.2 Inndragning av ansvarsrett for arbeidsvarsling

Ved avvik som gjelder arbeidsvarsling, kan entreprenøren bli fratatt ansvarsrett kortere eller lengre tid jf. Skiltforskriftens kapittel 14, § 34 og Håndbok 051.

4.4.3 Inndragning av godkjenning for gravetillatelse (graveforbud).

Avvik og eventuell manglende oppfølging av pålegg i henhold til disse reglene, blir registrert av kommunen når dette er relevant. Gjentatte avvik og/eller mangel på oppfølging av pålegg, kan føre til at senere søknader om arbeids- og gravetillatelse fra entreprenøren blir avslått ("graveforbud") for kortere eller lengre tid.

4.4.4 Varighet av inndragning

Jf 4.4.2 og 4.4.3 vil slik periode vil være 3-6 måneder. Dersom forholdene er graverende kan slik periode forlenges til 1 år.

4.5 Klageadgang

Den som nektes gravetillatelse ("graveforbud") etter disse reglene, kan påklage avgjørelsen til Drammen kommune etter bestemmelsene i Forvaltningslovens kapittel VI, § 28 mv.

5 Tekniske bestemmelser for gjennomføring av arbeidet

5.1 Hensyn til ferdsel ved gravstedet

5.1.1 Passering av anleggsområdet

Anleggsområdet skal utformes og vedlikeholdes slik at det er til minst mulig hinder for trafikk i og omkring anleggsområdet. Gangtrafikk skal til enhver tid kunne passere uten risiko. Det skal tas spesielt hensyn til fotgjengere og syklistene. Om nødvendig må det bygges midlertidig passasje, gangbro med rekkverk, eller settes opp andre fysiske markeringer som sikrer myke trafikanter og personer med redusert bevegelighet.

Ved graving i park- og friområder skal entreprenøren påse at gravearbeidene ikke er til hinder for almen ferdsel, og at grøfter og materiallagre ikke hindrer naturlig framkommelighet. Ved kryssing av stier og turveier kan entreprenøren bli pålagt å legge lemmer/plater over grøften.

Ulemper for anleggsområdets naboer skal gjøres minst mulig. Ved omfattende arbeider skal entreprenøren på forhånd informere naboer og virksomheter som blir berørt om det forestående arbeidet.

Anleggsområdet skal ikke hindre utrykningskjøretøyers adkomst til bygninger.

5.1.2 Universell utforming

Drammen kommune legger vekt på universell utforming av sine anlegg. Det betyr at omgivelsene ved og omkring anleggsområdet skal være utformet slik at det blir sikkert og framkommelig for alle så langt som mulig.

Det skal tas spesielt hensyn til mennesker med redusert funksjonsevne, som for eksempel svaksynte, blinde, bevegelsehemmede, rullestolbrukere, personer med rullator og personer som triller barnevogn/tvillingvogn.

5.2 Støy og tidspunkt for utførelse av arbeid

Drammen kommune ønsker å følge veiledende retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging T-1442 (2012) kapittel 4: Retningslinjer for begrenning av støy fra bygg- og anleggsvirksomhet. Se dog pkt 2.2.7 ovenfor.

Retningslinjene oppgir anbefalte grenseverdier for støy avhengig av tiltakets varighet og når på døgnet arbeidene skal gjennomføres. For mindre arbeider og for eksempel dersom arbeidet kun gjøres på dagtid (kl 07.00 – 19.00) kan grensene fravikes.

Det er Drammen kommune, Helsetjenesten som gir tillatelse dersom dette er påkrevd. Se nærmere informasjon på www.drammen.kommune.no/gravemelding

5.3 Forhold på arbeidsstedet

5.3.1 Befaring og informasjon

Entreprenøren kan kontakte kommunen for avtale om befaring av graveområdet før anleggsstart. Ved befaringen gjennomgås kommunens krav i forbindelse med forestående arbeidet. Eventuelle spesielle vilkår for det aktuelle anlegget skives inn i tillatelsen.

Som en del av kvalitetssikringen pålegges entreprenør på forhånd å dokumentere vei- og trafikkarealenes tilstand. Det er spesielt viktig å dokumentere forhold som kan bli gjenstand for tvister ved anleggets slutt. Det vises for øvrig til entreprenørens rett til å kreve forhåndsbefaring, se pkt 2.3.6 foran.

Når arbeids- og gravetillatelse er gitt og arbeidet igangsatt, skal entreprenørens navn være angitt på arbeidsstedet, f.eks. på sperremateriell.

Kopi av gravetillatelsen og arbeidsvarslingsplanen med nødvendige vedtak skal oppbevares på arbeidsstedet.

5.3.2 Orden på arbeidsstedet

Dersom kommunen ikke kan benytte normalt opplegg og maskinpark for brøyting, snørydding, strøing, feiing og/eller renhold i anleggsområdet, må entreprenøren selv utføre dette dersom trafikken skal opprettholdes forbi eller gjennom anleggsområdet.

Forsøpling og tilgrising som skyldes aktivitet i forbindelse med gravearbeidet er uten unntak entreprenørens ansvar. Det er entreprenørens plikt å sørge for renhold av og rundt anleggsområdet, inklusiv veistrekninger som åpenbart er tilgriset av grave- og transportarbeidet. Kommunen vil foreta renhold for entreprenørens regning hvis dette ikke er utført innen pålagt frist.

5.4 Graving

5.4.1 Bruk av utstyr

Det er ikke tillatt å bruke maskiner eller anleggsredskap med stålbelter, støttelabber med ståltagger eller lignende på asfalterte vei- og trafikkarealer utenfor anleggsområdet. Bruk av beltegående freseutstyr må kun gjøres innenfor det arealet som skal påføres nytt dekke.

En hver skade som påføres dekke eller veiutstyr i forbindelse med rigging eller utførelse av gravearbeidene, skal utbedres for entreprenørens regning etter samråd med veiholder. Forøvrig kan det kreves spesielle sikringstiltak for å verne

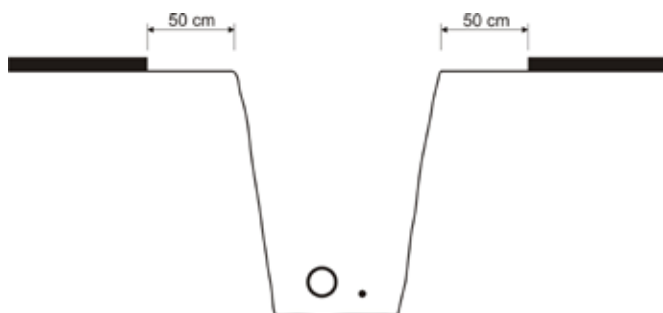
mot skader. Kommunen kan pålegge entreprenøren å utvide arealet for asfaltering (eller istandsetting av annen dekketype) til også å omfatte skadet areal utenfor det opprinnelige gravearealet.

For gravearbeider i parker og friområder gis utfyllende bestemmelser i pkt 5.4.7 og 5.9 nedenfor.

5.4.2 Fjerning av snø og is

Ved graving om vinteren skal entreprenøren fjerne snø og is fra grøftetraséen og påse at snø og is ikke kommer ned i grøften ved gjenfylling.

5.4.3 Skjæring og fjerning av asfalt, brostein og kantstein

Før gravingen starter, skal asfalten skjæres minst 50 cm utenfor antatt topp grøftekant og parallelt med denne, slik at asfaltdekket utenfor gravingen ikke undergraves og skades. Brostein/heller fjernes etter en rett linje.

For grøfter som legges utenfor det asfalterte trafikkbarealet er det ikke nødvendig med skjæring før gravingen starter. Grøftesiden mot veikanten må ha tilfredsstillende helning.

Grøfter skal krysse veien vinkelrett så sant det er mulig. Alle skjærekantar, også skjæring i forbindelse med kummer og sluk, skal gjøres vinkelrett eller parallelt med veien,

uavhengig av grøftetraséens retning. Om kummer vises dessuten til pkt 5.6.2 nedenfor.

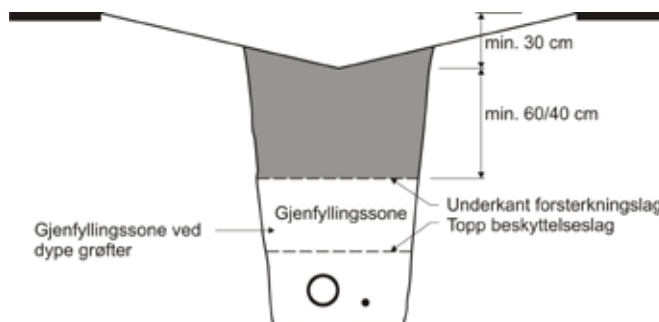
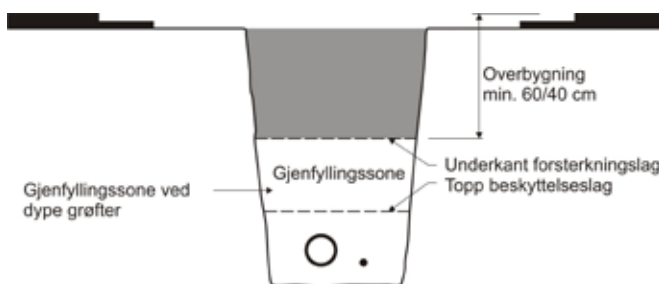
På gang- og sykkelveier skal asfalten fjernes i hele bredden. På fortau ut over normalbredde 2,5 meter skal skjæring og fjerning av asfalt avtales med veiholder.

Asfaltflak og freste asfaltmasser skal sorteres og transporteres til godkjent lagerplass. Kantstein og brostein av naturstein og heller av betong eller naturstein skal legges i depot utenfor veien, hvis nødvendig på depot utenfor graveområdet. Stein som blir skadet under arbeidet skal erstattes av entreprenøren. Stein som ikke gjenbrukes ved istandsettingen tilhører Drammen kommune, og transporteres til kommunens lager for entreprenørens regning.

På strekninger med betongkantstein skal veiholder alltid kontaktes for å vurdere alternative løsninger. Betongskantstein skal normalt ikke gjenbrukes, men erstattes med ny av samme type eller så lik den tilstøtende steinen som mulig. Det vises til vedlegg B Prosedyre for gjenbruk av kantstein, brostein etc.

5.4.4 Grøftedybde og utforming av grøft

Grøftedybde vil variere med veiklasse, veiens oppbygging i forhold til belastning og krav til ledningsfundament, ledningsdimensjon og overdekning. Selve veikonstruksjonen skal bygges opp over ledningens beskyttelseslag og lagvis med materialer og tykkelser som angitt i tabell i kapittel 5.5.1 nedenfor.

For grøfter i veier i veiklasse 1 skal dybde fra topp asfalt til topp beskyttelseslag for ledning/kabel være minimum 60 cm. For grøfter i veier i veiklasse 2 og gang- og sykkelveier skal overdekningen være minimum 40 cm. Fortau har normalt samme veiklasse som veien. Annen gravedybde kan avtales med veiholder.

Om veiklasser vises til pkt. 2.2.1 ovenfor.

Grøftebredden skal minst være så bred at hensiktsmessig og riktig komprimeringsutstyr kan benyttes. Grøfteskråningene utformes med tilstrekkelig helning for å unngå ras og undergraving.

For ledningsgrøft utenfor asfaltarealet skal dybden være minst 60 i veiklasse 1 og minst 40 cm i veiklasse 2 målt fra bunn veigrøft til topp beskyttelseslag for ledningen. Grøftesiden mot veifundamentet må graves med helning slik at en oppnår tilfredsstillende komprimering og sidestøtte for veien under gjenfylling og oppbygging av veikonstruksjonen.

Når det graves lednings- og kabelgrøfter i veiareal utenfor asfalt, skal veigrøft om mulig gjenoprettes i minst 30 cm dybde under nivå for topp asfalt.

Grøftesidene skal være så slake at det ikke oppstår undergraving i noen deler av veifundament eller undergrunn.

Grøfter i park- og friområder skal være 40 cm fra topp vegetasjonsdekke til ledningens beskyttelseslag.

For øvrig vil lednings- og kabeleiers krav til dybde, bredde og omfylling bestemme endelig dybde for selve gravingen.

Hensynet til arbeidssikring ivaretas i henhold til gjeldende bestemmelser.

Pkt 5.5.6 nedenfor angir krav til graveskråning for tversgående grøfter med utkiling.

5.4.5 Avvik fra godkjent grøftetrasé

Entreprenøren skal følge godkjent plan i gravingens lengderetning og dybde. Dersom grunnforhold, uforutsette sidehindre, private avkjørsler og lignende som ikke ble avdekket under planleggingen (se pkt 2.2.3 ovenfor) oppdages under gravingen, skal eventuelle justeringer godkjennes av veiholder før linjen endres.

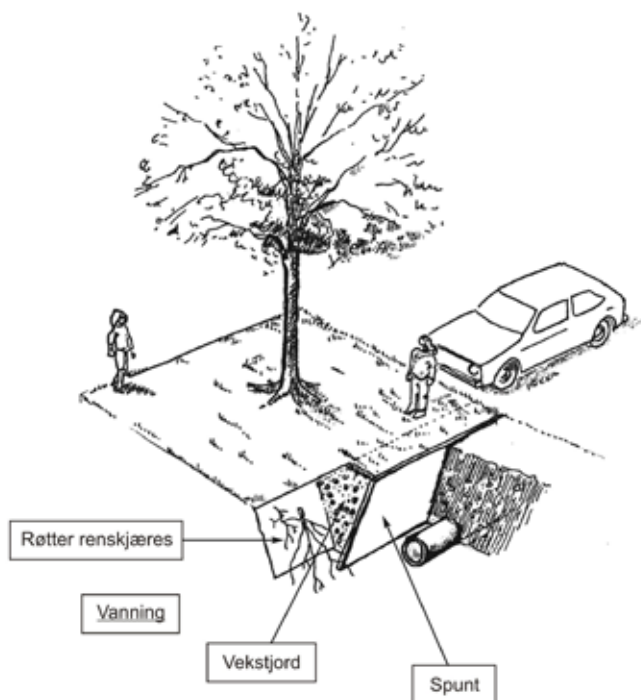
5.4.6 Behandling og lagring av utgravde masser

Utgravde masser skal ikke lagres i veibanen dersom det vil være til hinder for kjørende eller for syklister og gående. Lagring av masser utenfor veien må ikke hindre avrenning eller føre til varig skade av stedlig vegetasjon. I enkelte tilfeller kan det bli krevd utlegging av fiberduk mellom vegetasjonslag og midlertidig masselager.

Masser som ikke skal gjenbrukes på gravestedet, skal transporteres til godkjent depot. Om gjenbruk av masser til tilbakefylling vises til pkt 5.5.3 nedenfor.

Forurensede masser skal uansett fraktes til lovlig mottak som spesialavfall.

5.4.7 Grøntanlegg og sikring av stamme og røtter på trær

Det skal tas særlige hensyn slik at grønntanlegg og vegetasjon langs lednings- eller kabeltraséen ikke skades eller ødelegges i forbindelse med graving, belastning fra anleggstrafikk eller lagring av gravemasser. Entreprenøren skal sørge for at verdifull vegetasjon blir sikret med egen beskyttelse, for eksempel med gjerde eller eget stammevern. Dersom avstanden fra bakken til trekrona er mindre enn maskinhøyden, skal de laveste greinene fjernes av fagperson for å hindre skade.

Kjøring i rotsonen (2 x kronevidden) krever spesielle tiltak og valg av utstyr for å unngå skader. Ved lite kjøring med lett anleggsutstyr kreves fiberduk kl. 4 over vegetasjonsdekket før utlegging av et 15 cm lag subbus som kjørevei. Ved mer omfattende anleggstrafikk og bruk av tungt utstyr kan kommunen sette strengere krav til oppbygging av midlertidig vei.

Dersom graving i rotsonen ikke kan unngås, kan kommunen kreve spesiell graving, pressing, legging av trekrør eller annet for å hindre at treet ødelegges. Ved graving i rotsonen på trær skal røtter ikke rives eller graves av, men kuttes med sag eller saks. Røtter som er kappet skal straks fuktes og dekket for å unngå uttørring eller soleksponering.

5.4.8 Bruk av stempling / spunt

Når det er nødvendig å bruke stempling, spunt eller grøftkasser, skal arbeidet utføres slik at det ikke oppstår setninger mellom avstivningsveggen ytterside og den uberørte delen av veikonstruksjonen. Som tilbakefyllingsmasse benyttes grus, sand eller andre komprimerbare masser, se pkt. 5.10.3 nedenfor.

Ved bruk av spunt i VA-grøfter henvises til egne bestemmelser i VA-norm for Drammen kommune.

5.4.9 Bruk av kjøreplater

Ved graving av tversgående grøfter i vei kan kommunen pålegge entreprenøren å ha kjøreplater lett tilgjengelig. Behovet for bruk av plater skal tilpasses stedlige forhold etter avtale med kommunen. Utleggingen kan bli forlangt av veiholder eller politiet.

Bruk av kjøreplater skal oppfylle følgende betingelser:

- Kjøreplater skal være dimensjonert for BK10.
- Kjøreplater skal alltid freses ned i eksisterende dekke. Anleggsflaten på hver side skal være min 0,5 m inn på asfalt. Topp kjøreplate skal ha samme høyde som det øvrige veidekke.
- Benyttes kjøreplater på gangarealer, skal det være solid rekkverk mot veitrafikk og gravegrop. Veiholder kan kreve tungt sikringsmaterieell mot veitrafikkområdet (se Håndbok 051).

Veiholder kan med øyeblikkelig virkning stoppe arbeidene dersom betingelsene ikke følges.

5.5 Gjenfylling av grøft i vei og trafikkarealer

5.5.1 Veioppbygging, materialvalg og lagtykkelser

Når omfylling av ledning/kabel er foretatt etter spesifikasjoner som gjelder for den aktuelle ledningen/kabelen, skal veien bygges opp med lag i henhold til Statens vegvesens Håndbok 018 og Gatennorm for Drammen som vist i figur.

Materialvalg og tykkelser i tabell er veiledende. Ved spesielle grunnforhold kan det fastsettes andre lagtykkelser, spesielt for forsterkningslaget.

Oppbygging av veikonstruksjonen starter etter at grøfta er gjenfylt (underbygning). Overbygningen har ulik oppbygging avhengig av veiklasse og trafikkmengde. Se oppbygging i figur.

Veiledende tabell for materialbruk og dimensjonering av veiens overbygning:

Materialbruk og lagtykkelser ved ulike veier, veiledende

	Veiklasse 1		Veiklasse 2	
	Hovedveier	Samleveier	Adkomstveier	G/S-veier og fortau
Dekke (slitelag og bindlag)	3,5 cm Ab11 over 4 cm Agb11	4 cm Agb11 over 4 cm Agb11	4 cm Agb11 over 4 cm Agb11	2,5 cm Agb8 over 3 cm Agb11
Bærelag (øvre og nedre)	7,5 cm Ag11 over 6 cm Ag16	5 cm Ag16 over 10 cm Fk 0-32	10 cm Fk 0-32	10 cm Fk 0-32
Forsterkningslag	60 cm Fk 22-63 eller 20-120	40 cm Fk 22-63 eller 20-120	35 cm Fk 22-63 eller 20-120	30 cm Fk 22-63
Fiberduk	Minimum klasse 3 hvis behov			
Underbygning	Omfyllingsmasse og stedlig masse opp til underkant forsterkningslag			

Forklaring av forkortelser:

Ab	Asfaltbetong	Fk	Fjell, knust
Agb	Asfaltgrusbetong	Tall	Angir kornstørrelse i steinmateriale
Ag	Asfaltgrus	Ak	Knust asfalt

For adkomstveier og gang- og sykkelveier kan Fk 0-32 i bærelaget erstattes med 10 cm Ak.

Der kommunale samleveier har stor trafikk skal overbygningen bygges opp som for hovedveier.

5.5.2 Omfylling rundt ledninger og kabler

Entreprenøren skal følge lednings- og kabeleieres bestemmelser for omfylling rundt ledninger, inkl beskyttelseslag. Omfyllingsmasser må tilfredsstille krav til stabil underbygning for veien.

5.5.3 Gjenfylling og bruk av stedlige masser

Fra topp beskyttelseslag og opp til underkant forsterkningslag kan oppgravde masser benyttes til gjenfylling dersom de er egnet. Frosne eller oppbløtne masser skal uansett ikke fylles tilbake i grøft.

Som alternativ til stedlige masser kan det benyttes grusmasse eller tilsvarende som gir minst like god underbygning som utenfor grøft.

Gjenfyllingsmassene skal komprimeres (se pkt 5.10.3 nedenfor). Entreprenøren skal påse at valgt metode også tilfredsstiller rørprodusentens eventuelle krav.

Dersom underbygningen er i en slik forfatning at det er uhensiktsmessig å etablere samme oppbygging som før gravingen startet, skal det gjøres avtale med veiholder om materialbruk og utførelse. Veiholder kan pålegge bruk av høyverdig materialer uten kostnad for kommunen.

Dersom gravingen har ødelagt fiberduk mellom underbygning og forsterkningslag/overbygning, skal det legges ny duk med samme type (styrke) og i samme nivå. Gjenværende duk på siden av gravingen blottlegges forsiktig slik at ny duk overlapper eksisterende duk med minst 50 cm.

5.5.4 Forsterkningslag og veiskulder

Forsterkningslaget bygges opp i henhold til tabell i pkt 5.5.1 ovenfor med mindre annet er avtalt.

For veier i veiklasse 1 skal forsterkningslaget legges i 2 lag som komprimeres i henhold til komprimeringsreglene (se kapittel 5.10.3 nedenfor).

For veier i veiklasse 2 kan forsterkningslaget legges ut i 1 lag dersom bærelaget legges ut særskilt.

Oppbygging av veiskulder og endelig oppbygging av de ulike lagene fastsettes av veiholder, senest ved befaring før gjenfylling (pkt 5.10.2).

Stedlige masser i forsterkningslaget tillates benyttet bare dersom de er egnet og har egenskaper tilsvarende kravene i Gatenormen, se tabell i pkt 5.5.1 ovenfor.

5.5.5 Utbedring av undergraving

Hvis veidekke, kantstein m.m. er undergravet før gjenfylling og istandsetting, skal overhengende masser skjæres og fjernes, slik at hele grøftetverrsnittet kan bli gjenfylt og komprimert i henhold til kravene.

Dersom grøfter utenfor veiprofilet, jfr pkt 5.4.3 ovenfor er undergravet skal asfalten skjæres og grøfteprofilet stabiliseres i henhold til bestemmelsene i pkt 5.6.1.

5.5.6 Utkiling ved tversgående graving

For å hindre setninger pga forskjeller i veiens oppbygging skal det etableres utkiling av begge tversgående grøftesider under gjenoppbygging av veien.

Utkilingen skal ha et stigningsforhold minimum 1:1, og skal starte fra topp omfyllingsmasse over ledning/kabel eller ved underkant forsterkningslag ved dypere grøfter. Kravet gjelder også for fortau og gang- og sykkelveier.

For fortanning av dekke og skjæring av asfalt vises til pkt. 5.6.1-3 nedenfor.

5.5.7 Fjerning av stempling / spunt

Spunt som benyttes for etablering av VA-ledninger og kummer skal ikke fjernes. Spunt skal kappes ca 1 meter under terreng/asfalt og koordinatinmåles ihht kommunens Innmålingsinstruks. Nærmere opplysninger gis av VA-virk-somheten.

Dersom spunt og stemplinger er benyttet for andre formål enn i VA-grøfter, må disse fjernes forsiktig for å hindre ras eller setninger i tilstøtende grunn. Stempling fjernes nedenfra etter hvert som grøfta fylles og komprimeres. Grøftekasser trekkes gradvis og samtidig med gjenfylling og komprimering.

Ved særlig dårlig grunn, ved setningsfare for bygg, eller andre årsaker, kan spunt bli stående igjen i bakken etter avtale med veiholder, og etter at den er kappet minst 1 meter under topp vei. Stedet skal da måles inn og opplyses på endelig innmålingsrapport for ferdig bygget anlegg.

5.6 Istandsetting av bærelag og dekke

5.6.1 Klargjøring for istandsetting og asfaltering av anleggsstedet

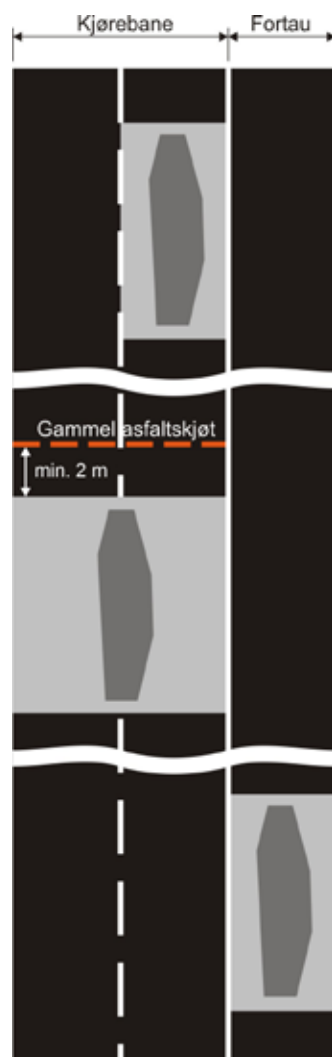
Dersom avstanden mellom topp ferdig grøft og den asfaltkanten som ble skåret før gravingen startet er mindre enn 50 cm (se pkt 5.4.3 ovenfor), skal asfalten skjæres på nytt 50 cm fra topp ferdig grøft før bærelag og ny asfalt legges.

Skjæring skal alltid foretas vinkelrett på eller parallelt med veiens lengderetning.

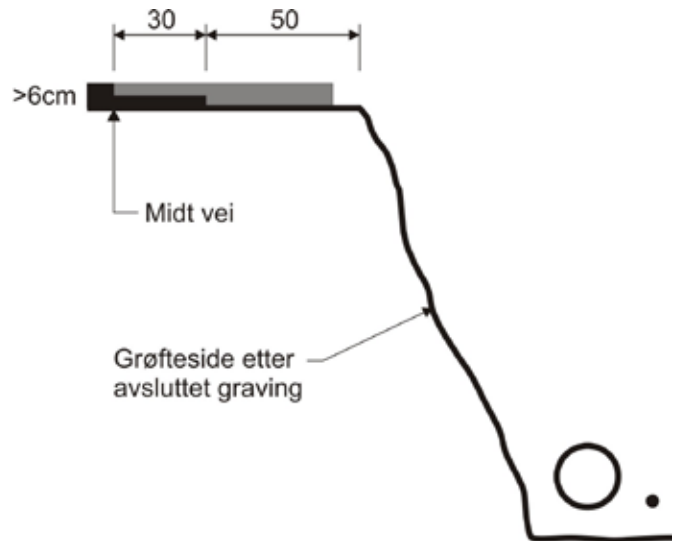
For dype ledningsanlegg, punktgravinger, for eksempel ved lekkasjer eller ledningsbrudd, eller reparasjon av kummer og sluk, skal avstanden fra topp grøft til skjærekant ikke være mindre enn 50 cm i noen retning.

Ved langsgående grøfter innenfor eksisterende dekke skal det skjæres/freses til midt vei slik at hele kjørefeltet reasfalteres i hele gravingens lengde. Dersom skjære/fresekanten kommer inn i det neste kjørefeltet eller over midten, skal asfalten fjernes (eller freses) i hele veiens bredde eller til neste kjørefelt.

Om tilpasning til eksisterende dekke med fortanning og synlig asfaltskjøt vises til pkt 5.6.3 nedenfor.

For langsgående kabelgrøfter som i sin helhet kommer utenfor veiens asfaltkant og ikke er undergravd eller berører asfalten, vil istandsettingen avsluttes med reparasjon av veiskulder, eventuelt etter avtale med veiholder.

For alle typer grøfter der tversgående skjære/fresekant kommer nærmere gammel asfaltskjøt enn 2 meter, skal reasfalteringen føres helt fram til gammel skjøt, enten ved fresing eller skjæring.

Når det graves i fortau eller gang- og sykkelvei, skal hele bredden asfalteres i hele gravingens lengde. Om fortau vises for øvrig til pkt 5.4.3 ovenfor.

Reparasjonsarealet kan avvike fra bestemmelsene i pkt 5.6.1 etter nærmere avtale med veiholder.

5.6.2 Istandsetting rundt kummer og sluk

Dersom gravingen omfatter eller berører kummer eller sluk, skal hele omkretsen frigraves slik at det ikke oppstår hulrom rundt kummen ved gjenoppbygging av veien og istandsetting av dekket.

Avstander til skjærekant skal ikke være mindre enn 50 cm fra kummen og være vinkelrett og parallell veiens lengderetning. Skjæring eller asfaltskjøt mot kummen tillates ikke.

Omfyllingsmasser og forsterknings- og bærelag stemples og komprimeres slik det ikke oppstår hulrom og setninger rundt kummen.

Kumtopper med flytende ramme skal legges i minimum 10 cm asfalt etter at A-G-ringen er lagt på plass. Utførelse og mål er vist i vedlegg C Prosedyre for rehabilitering av kumtopp ved reasfaltering.

Hvis utskiftingen begrenses til å gjelde flytende ramme eller sirkulær sluktopp tillates sirkelskjæring med konisk snitt, skjæredybde ned til 19 cm og skjærediameter min 740 mm/ max 1500 mm.

Det skal komprimeres lagvis med flyteramme på plass for hvert lag med asfalt. Komprimeringsutstyr må passe ned i det utskårede området og være egnet til denne utførelsen.

Ved utskifting av lokk og ramme skal skjærediameter være min 750 mm og ved justering av høydeavvik skal skjærediameter være min 1050 mm. Topp kum skal ligge jevnt med eksisterende veibane.

Type og tykkelse på asfalt framgår av tabell i pkt 5.5.1 ovenfor.

Andre løsninger skal utføres etter avtale med veiholder.

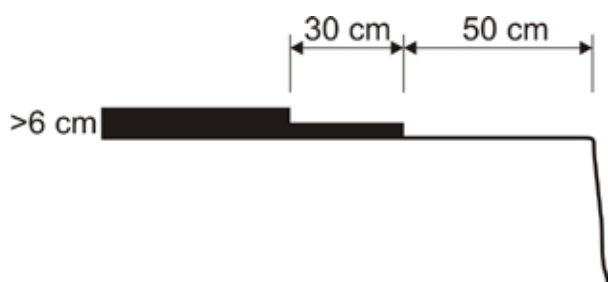
5.6.3 Tilpasning til eksisterende dekke og fortanning

Dersom tykkelsen på eksisterende asfalt er 6 cm eller mer skal det freses i 3 cm dybde og i minst 30 cm bredde inn på eksisterende dekke utenfor skjærekanten, slik at det oppnås en fortanning når ny asfalt legges. Fresekanten skal legges i midt vei, se pkt 5.6.1 ovenfor.

Krav til fresing utenfor skjærekant gjelder også for langsgående kabelgrøfter uansett veiklasse.

Dersom tilstøtende asfaltdekke er for tynt eller så dårlig at fortanning synes unødvendig, kan fortanningen sløyfes dersom kommunen godkjenner det.

Dersom legging av ny asfalt forlenges ut over selve reparasjonsarealet (arealet der asfalten er fjernet), skal tilslutningen til eksisterende dekke gjøres ved fresing av fortanning/ utkiling tilsvarende tykkelsen på nytt dekke i 1 meters lengde. Det er ikke tillatt å foreta avslutningen av ny asfalt med å redusere asfalttykkelsen til "0 cm".

5.6.4 Krav til utførelse av asfaltarbeider

Før asfalteringen skal bærelaget justeres og komprimeres i hele arealet, og med krav til jevnhet i henhold til Gatennormen.

Asfalttypen som benyttes skal ha minst samme kvalitet som eksisterende asfalt. Før asfalteringen utføres skal skjærekantene og det freste arealet rengjøres og påføres klebemiddel (bitumenemulsjon).

Sammensetning og temperatur ved produksjon og utlegging skal tilfredsstillende kravene i Håndbok 018 kapittel 6. Entreprenøren skal legge ved følgende dokumentasjon av utført asfaltering:

- Målebrev med forbruk angitt i kg/m² basert på veiesedler og oppmålt areal
- Veiesedler fra asfaltverk med angivelse av produsent, blandeverk, massens identifikasjonskode og massens betegnelse.

Dokumentasjonen skal vedlegges egenkontrollskjema, se pkt 5.10.5 nedenfor.

Utleggingen skal gjøres lagvis etter anvisningene i tabell i pkt 5.5.1. Ferdig utlagt og komprimert asfalt i istandsetningsarealet skal tilfredsstillende krav til jevnhet som er maksimum 8 mm/m målt med 3 meter rettholt.

Dersom gravearealet som skal asfalteres er større enn 20 m² skal det benyttes asfaltutlegger med mindre annet avtales med veiholder.

I veier hvor sykkelfelt er markert med rød asfalt det skal det legges svart asfalt. Veiholder kan kreve maling av sykkelfelt etter nærmere spesifikasjoner.

Alle asfaltkjøter skal forsegles med bitumenemulsjon umiddelbart etter legging. Det er tillatt å bruke bitumentape.

Alle asfaltskjøter skal være tette, også etter 3 år. Tetting av åpne kjøter gjøres etter avtale med veiholder. Det skal ikke forekomme sprekker eller krakeleringer langs grøfteskjøt, verken i eksisterende dekke eller i det reasfalterte arealet.

Nærmere bestemmelser om utførelse av asfaltering framgår av Håndbok 018 kapittel 6.

5.6.5 Midlertidig istandsetting

Dersom permanent istandsetting av en graving ikke kan utføres umiddelbart etter gjenfylling, skal det legges et midlertidig asfaltdekke med min. tykkelse = 4 cm før påsetting av trafikk. Midlertidig dekke skal være varmasfalt. Dersom det ikke er mulig å skaffe varmasfalt om vinteren, kan verksblandet kaldasfalt benyttes etter avtale med veiholder.

Entreprenøren har ansvaret for vedlikehold av det midlertidige dekket.

Permanent istandsetting skal gjennomføres så snart forholdene tillater det, og senest innen 31. mai. Da skal midlertidig dekke fjernes, og det foretas ny renskjæring, avretting og komprimering av bærelag, før endelig asfaltering. Veiholder kan ved særskilt avtale godkjenne fresing av det midlertidige dekket før utlegging av endelig slitelag dersom det ble benyttet varmasfalt ved den midlertidige istandsettingen.

Trafikktekniske innretninger som berøres som følge av utsatt frist for ferdigstillelse, skal settes i stand innen samme frist.

Midlertidig istandsetting skal avtales med veiholder. Det kan foretas midlertidig godkjenning av det utførte arbeidet. Endelig godkjenning og dato for overtagelse blir starttidspunkt for garantiansvar (se pkt. 1.10 ovenfor).

5.7 Istandsetting av andre elementer og arealer

5.7.1 Istandsetting av trafikktekniske innretninger

Ødelagt eller fjernet veioppmerking som gangfelt, stopplinja, kjørefeltlinje, symboler mm og andre trafikktekniske innretninger, skal erstattes med samme type som ble ødelagt eller fjernet.

Sluk, sluktopper, kumlukk, fundamenter for skilt og armatur og andre elementtyper som har gammel standard, kan kreves erstattet med ny standard selv om elementet ikke er ødelagt. Vedkommende anleggseier bærer materialkostnaden.

Fartsdempere som fjernes ved graving skal reetableres umiddelbart etter at asfalteringen er utført. Formen på fartsdemper skal være den samme som tidligere, og i henhold til oppbygging vist i Statens vegvesens Håndbok 072 Fartsdempende tiltak.

Sideareal som banketter, hulkiler og lignende skal etableres som før graving. Grøfter skal tilbakeføres i henhold til Gate-norm for Drammen, eller etter avtale med veiholder.

5.7.2 Krav til trekkekummer

Trekkekummer bør plasseres vinkelrett og parallelt fortauskant eller veikant, og med riktig avstand til andre kummer. Alle trekkekummer skal ha lokk av støpejern og være utstyrt med flyteramme. Lokk og ramme skal være kjøresterke.

Lokk i kjørebane skal være runde. Bruk av firkantlokk skal avtales med veiholder.

5.8 Istandsetting av arealer med brostein og heller

5.8.1 Behandling av materialer

Oppgraving av heller, brostein og kantstein skal gjøres forsiktig slik at materialene ikke skades. Se pkt 5.4.3 ovenfor.

Før tilbakesetting skal all gammel fugemasse fjernes. Ved reetablering av brosteins- og hellearealer skal steinen settes i samme mønster som tidligere. Ved store fargeforskjeller mellom nye og gamle heller kan det kreves omlegging for å utligne fargeforskjeller. Omfanget bestemmes ved befaring før anleggsstart.

5.8.2 Oppbygging av stein- og hellearealer

Underbygning og forsterkningslag bygges opp som for vei.

Som settesand brukes knuste masser 2-4 mm med 5 cm tykkelse og som avrettes med rettholt. Dersom det ligger snøsmelteanlegg i settesanden, må lagtykkelsen tilpasses rørets dimensjon og egenskaper. For å hindre at settesand tetter forsterkningslaget, kan det være aktuelt å forsegle dette med et tynt asfaltlag, for eksempel 1,5 cm Ag8.

Etter at brosteinen er satt fylles fugene med knust masse 2-4 mm opp til 2/3 av steinhøyden før arealet komprimeres. Etter komprimering etterfuges det med knust masse 0-2 mm før ny komprimering. Overflødig fugesand skal ligge en periode etter at arbeidet er utført.

For granitheller benyttes samme arbeidsprosedyre som for brostein, men det benyttes 0-4 mm som fugesand.

Veiholder kan sette andre krav til oppbygging. Dette skal avtales ved behandling av søknad om gravetillatelse.

Der stein og hellearealer inngår i kjørebane eller arealet for kjørende trafikk skal steinen settes i 10 cm betong B30.

5.8.3 Fortausrenner og rennesteinbunn med brostein

Renner med storgatestein skal bygges opp i henhold til tegning som vist i vedlegg D Kantstein og rennebunner. Høydeforskjell mellom fortau og rennebunn varierer. Rennene skal fundamenteres i betong B30 eller bedre, tykkelse min 10 cm. Fugene skal spekkes med mørtel.

Der rennebunnen ligger i nedsenk ved fotgjengerkryssninger skal hulkil i rennebunnen flates ut.

Hvilken oppbygging som kreves for det aktuelle gravestedet fastsettes i hvert enkelt tilfelle.

5.8.4 Kantstein

Bruk av granittkantstein har flere alternative utforminger, avhengig av sted og funksjon.

Mål for utforming framgår av vedlegg D. Hvilken utforming som skal velges for det aktuelle gravestedet bestemmes i hvert enkelt tilfelle.

Granittstein settes med fyrstikkavstand (1 – 1,5 mm) på et 10 cm tykt fundament av jordfuktig betong B30 eller bedre, og bakstøpes med betong B30. Bakstøp avsluttes 70 mm under topp kantstein, og skråningen skal være maks 1:1. Frontstøp (mot kjørebane) vil variere i høyde, men skal ha helning 1:1.

Kantsteinlinjen skal ikke vise knekkpunkter, svanker eller annet synlig avvik fra den teoretiske linjen, verken i plan eller høyde.

Der hvor fortausrenne munner ut mot kantstein, skjæres det spor i steinen med samme tverrsnitt som rennesporet. Dersom det har vært benyttet betongstein på gravestedet, skal ny kantstein av samme type eller etter avtale med veiholder benyttes. Steinen settes etter leverandørens anvisninger.

Ved utskifting av mindre strekninger med kantstein og enkeltstein som kun berører kantsteinfundament og bakstøp og som ikke berører selve veiarealet (kjørefelt), kan asfalt skjæres 15 cm fra kantsteinlinjen og reasfalteres for hånd med fin asfaltmasse etter at kantstein er ferdig satt. Asfaltstripen skal komprimeres med egnet utstyr.

Ved utskifting av stein og eventuelt rennebunn over lengre strekninger kan veiholder kreve fresing av fortanning inn mot steinen før asfaltering.

5.9 Særskilt om krav til graving og istandsetting i parker og friområder

5.9.1 Spesielt om utførelse av arbeider i park- og friområder

I park- og friområder skal vegetasjonsdekket fjernes forsiktig slik at det kan føres tilbake til samme sted og benyttes som toppdekke etter avsluttet graving. Stedlige masser kan normalt benyttes til gjenfylling. Bruk av deponier for vegetasjonsmasser skal avtales med kommunen.

Entreprenør skal vise særlige hensyn ved behandling og bruk av vegetasjonsmasser for å hindre spredning av uønskede arter. Det kan stilles krav til særskilt rengjøring av anleggsmaskiner og transportutstyr dersom det foreligger slik spredningsfare.

5.9.2 Istandsetting av park- og friområder

Park- og friområder skal settes i stand til minimum den standard anlegget hadde før gravingen startet.

Alle busker og andre planter som er berørt av gravearbeidene skal settes i stand, eller settes på plass hvis de er midlertidig fjernet. Om nødvendig skal nye planter settes inn. Godkjent vekstjord skal benyttes.

Plener, gressarealer og markdekke skal tilsås/reetableres, gjødsles og vannes slik at hele området oppfattes som ensartet og pent. Arbeidene utføres i henhold til NS 3420, del K: Terrengarbeider.

Arbeid i park- og friområder er vær- og sesongavhengig. Tidspunkt for istandsetting etter gravearbeid skal normalt finne sted i vekstsesongen april – oktober, og etter nærmere avtale med kommunen. Kommunen kan kreve midlertidig tildekking inntil endelig istandsetting har funnet sted. I park- og friområder som omfattes av disse reglene skal planter og gressarealer ha en tilnærmet samme standard som tilgrensende arealer, og skal i løpet av garantitiden kunne vise synlig god vekst og frodighet.

Berørte arealer omfattes av samme garantiordning som for vei (se pkt 1.10 ovenfor), men dato for overtagelse og løpetid for garanti kan relateres til vekstsesong i avtalen.

5.10 Varsling og kontroll. Komprimering.

5.10.1 Kommunens rett til kontroll

Kommunen har rett til å utføre kontroll av arbeidets utførelse. Kommunen kan også pålegge entreprenøren å utføre særskilt dokumentasjon fra anleggets utførelse ut over det som er fastsatt i skjema for egenkontroll.

5.10.2 Varslingsplikt for kontroll under arbeidets utførelse

Kommunen skal varsles når arbeidene starter.

Under arbeidets utførelse skal entreprenøren melde til kommunen når kontroll kan finne sted:

Før gjenfylling:

Kommunen skal varsles før gjenfylling starter. Hvis det er tvil om grøfteprofil, bruk av gjenfyllingsmasser eller spesielle stedlige problemer, skal eventuelle løsninger avtales med kommunen. Endelig beslutning om veioppbygging og bruk av masser kan også fastsettes her.

Før asfaltering:

Veiholder skal varsles når graveområdet er klargjort og før asfalteringen foretas. Hvis forholdene krever legging av midlertidig dekke, skal dette avtales med veiholder, og frist for ferdigstilling forlenges (dog ikke lenger enn til 31.mai). Se pkt 5.6.5.

Veiholder kan kreve varsel om tidspunkt for asfaltering.

Kommunen avgjør selv om kontroll blir utført.

Avtaler mellom kommunen og entreprenør som gjelder avvik fra normal utførelse i henhold til denne instruks, skal bekrefte skriftlig og meldes til entreprenør pr epost.

Entreprenør skal legge fram bildedokumentasjon dersom kommunens kontrollør er forhindret fra å møte til kontroll.

5.10.3 Komprimeringsregler.

Gjenfylling av grøft og oppbygging av veioverbygning utføres og komprimeres lagvis i horisontale sjikt. Lagenes tykkelse bestemmes av komprimeringsutstyr og antall overfarter. Se også pkt 5.5.1 ovenfor.

Komprimering over rørgrofter for VA-anlegg gjøres i samsvar med NS 3420 og rørprodusentens krav.

Etterfølgende tabell viser egnet komprimeringsutstyr ved ulike lagtykkelser og materialtyper, og veiledende antall overfarter. Dersom annet utstyr ønskes brukt, skal entreprenøren redegjøre for dette, og utstyret skal godkjennes av veiholder. Det er entreprenørens ansvar å velge komprimeringsutstyr som ikke skader bygninger, rør etc.

Om utførelse av komprimering vises for øvrig til Håndbok 018 Vegbygging, kapittel 520.133.

Komprimeringsutstyr	Maskinkult 20-120		Fk 0-32 og 22 - 63	
	Lag-tykkelse	Antall overfarter	Lag-tykkelse	Antall overfarter
Vibrasjonsstamper:				
50 – 80 kg			10 cm	10
Vibrasjonsplate:				
60 – 100 kg			10 cm	10
150 – 300 kg			15 cm	10
350 – 500 kg			15 cm	8
500 – 800 kg	20 cm	10	20 cm	8
Tandemvalser				
600 – 800 kg	30 cm	12	20 cm	8
800 – 1500 kg	30 cm	10	30 cm	8
1500 – 2500 kg	30 cm	8	30 cm	8
Selvgående/slepevalser				
2000 – 3000 kg	30 cm	8	30 cm	7

5.10.4 Kontroll og dokumentasjon av komprimeringsgrad.

Veiholder kan kreve at entreprenøren foretar måling av oppnådd tetthet eller komprimeringsgrad av de ulike lagene under gjenoppbyggingen. Veiholder kan også kreve måling av tetthet eller komprimeringsgrad i eksisterende vei før gravearbeidene starter (etter at asfalt er fjernet).

Krav til komprimering anses som innfridd dersom komprimering etter reparasjonen er 95 % av den målte førtilstanden. Dokumentasjon av måleresultatene skal vises i vedlegg til egenkontrollskjema.

For komprimering av asfalt vises til pkt 5.6.4 og krav i Håndbok 018 kap 6.31.4.

5.10.5 Egenkontrollskjema, ferdigmelding og dokumentasjon

Senest 3 uker etter arbeidets slutt skal entreprenøren oversende gravetillatelse med utfylt ferdigmelding og egenkontrollskjema. Om dokumentasjon av ledningsanlegget vises til bestemmelser i pkt 2.7 ovenfor.

Dersom det er gitt midlertidig godkjenning med tillatelse til påsetting av trafikk (se pkt 5.6.5 ovenfor) skal det leveres egenkontrollskjema som er utfylt så langt det passer.

Egenkontrollskjemaet inneholder henvisning til de pkt'er i Graveinstruksen som krever dokumentasjon.

Arbeidet anses ikke ferdig før midlertidig dekke er fjernet og erstattet med varmasfalt.

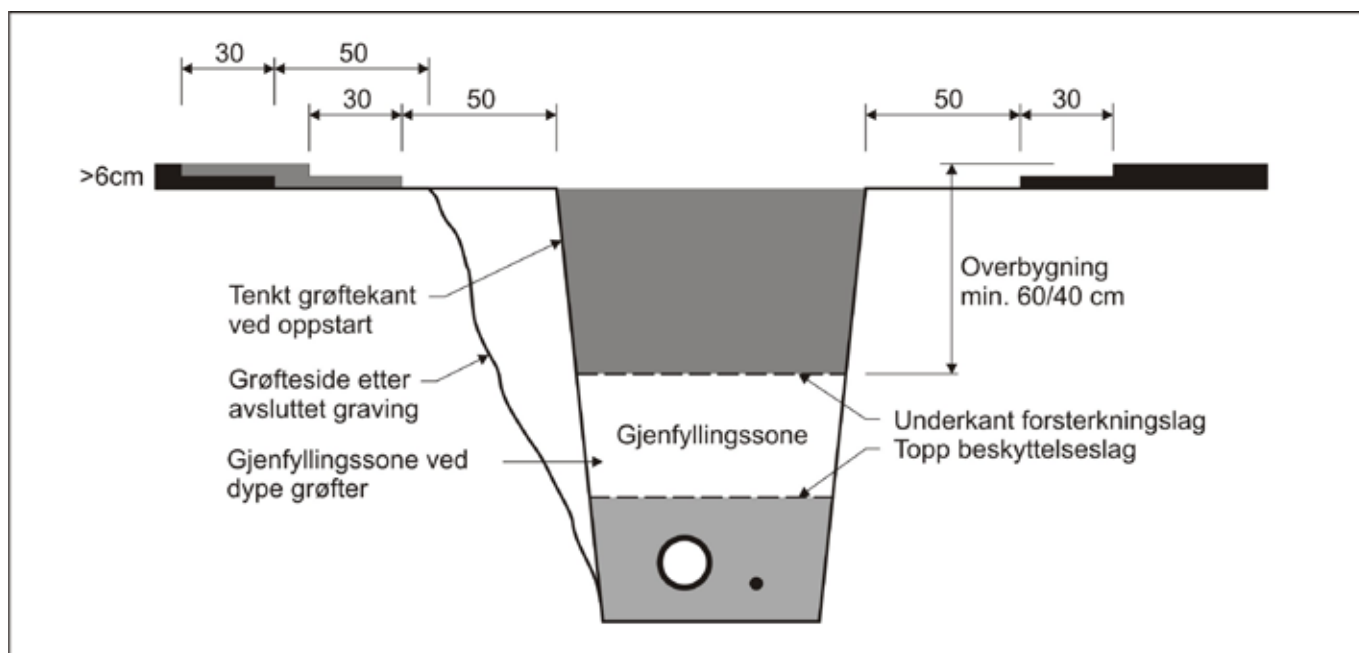
Oppmåling av gravearealet gjøres av entreprenøren og leveres sammen med utfylt ferdigmelding. Med oppmålt areal forstås selve gravearealet, dvs areal innenfor skjærekanten. Det vises til Prisregulativ for arbeids- og gravetillatelser i veier, parker og friområder.

Vedlegg oversikt

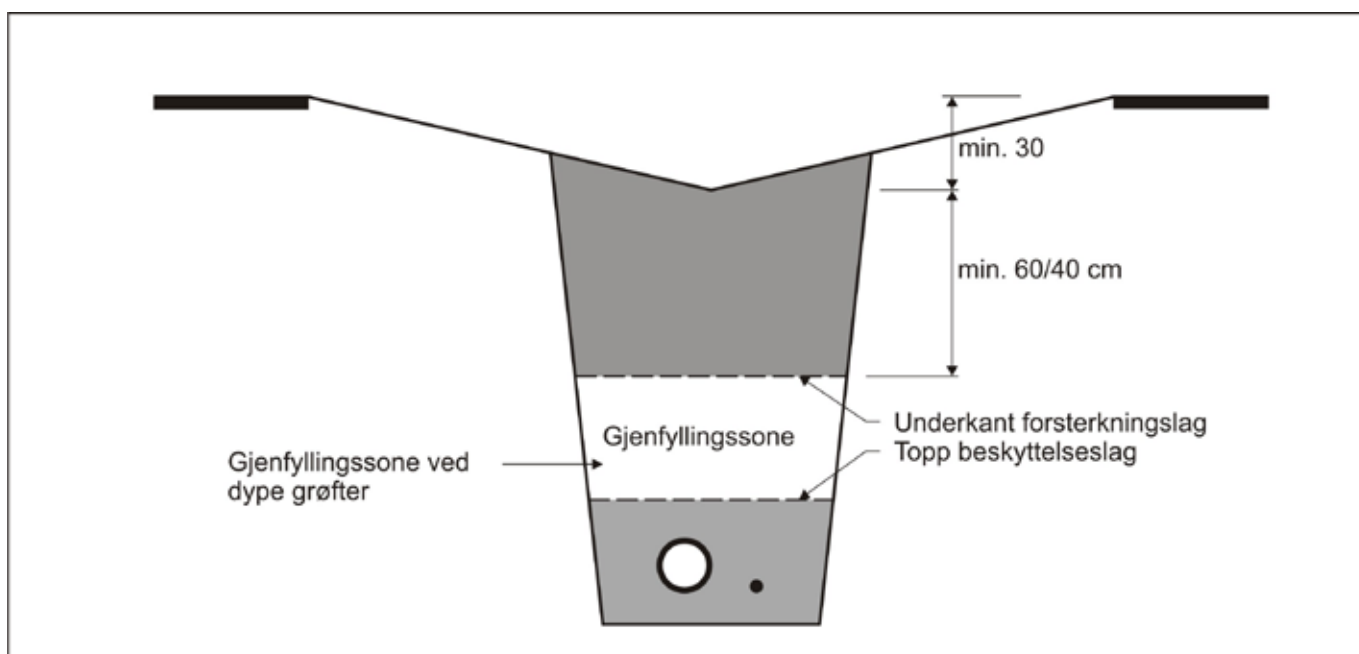
Vedlegg A: Normalprofil	33
Vedlegg B: Prosedyre for gjenbruk av kantsein, brostein etc	34
Vedlegg C: Prosedyre for rehabilitering av kumtopp v/reastaltering	35
Vedlegg D: Kantstein og rennebunner	36
Vedlegg E: Oversikt over aktuelle anleggseiere	38
Vedlegg F: Endringer i forhold til Graveinstruks av 2009	39

Vedlegg A: Normalprofil

Normalprofil av grøft i vei
(ikke i målestokk. Alle mål i cm)

Normalprofil av grøft i midtdeler
(ikke i målestokk. Alle mål i cm)

Vedlegg B: Prosedyre for gjenbruk av kantstein, brostein etc

 <p>DRAMMEN KOMMUNE Vei, natur, idrett</p>	<p>Utarbeidet: 09.03.00 (Revidert: Mai 2008)</p>	<p>Prosedyre for gjenbruk av kantstein, brostein etc.</p>
--	--	--

1. Generelt.

Gjenbruk benyttes i stor grad på kommunens veier / plasser.

- Lagerføring, utlevering og retur-leveranse skjer ved VA-lager, Muusøya.
- Utlevering av stein til gjenbruk fra VA-lager, Muusøya, foretas etter rekvisisjon fra prosjekt- / byggeleder.
- Retur-leveranser plasseres / tippes etter anvisning fra VA-lagerets representant.
- Produkter klassifisert som "vrak" er entreprenørens eiendom, og entreprenør er ansvarlig for transport / levering til godkjent fyllplass.
- Stein som ikke brukes til istandsetting, tilhører Drammen kommune og skal transporteres til kommunalt lager.

2. Granitt-kantstein.

Midlertidig eller permanent fjernet granitt-kantstein klassifiseres etter:

Kategori	Klassifisering	Kommentarer
1	Feilfri	Naturlig slitt uten skjæmmende skader, sår og lign., som krever spesiell bearbeiding før gjenbruk.
2	Skadet	Mindre avskallinger og skader, hvor det kun kreves mindre bearbeiding før gjenbruk. Gjenstående lengde etter f.eks. avkapping av skader, må være minst 0,8 meter.
3	"Vrak"	Større skader som krever mye og kostbar bearbeiding før gjenbruk. Gjenstående lengde mindre enn 0,8 meter.

Granitt-kantstein skal sorteres, renskes og rengjøres for betong, asfalt og annet fremmed-materiale på anleggsstedet før lagring på paller, som utleveres fra VA-lager, Muusøya. Kategori 1 og 2 legges på hver sine paller.

3. Betong-kantstein.

Fjernet betong-kantstein er "vrak".

4. Brostein.

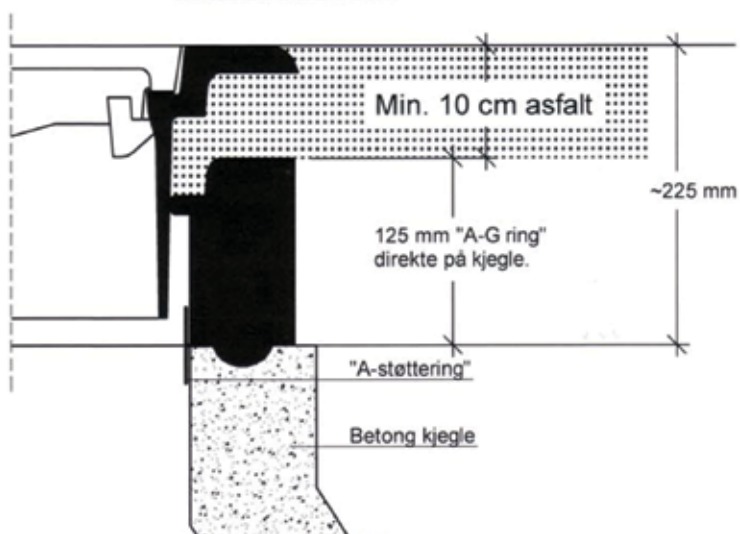
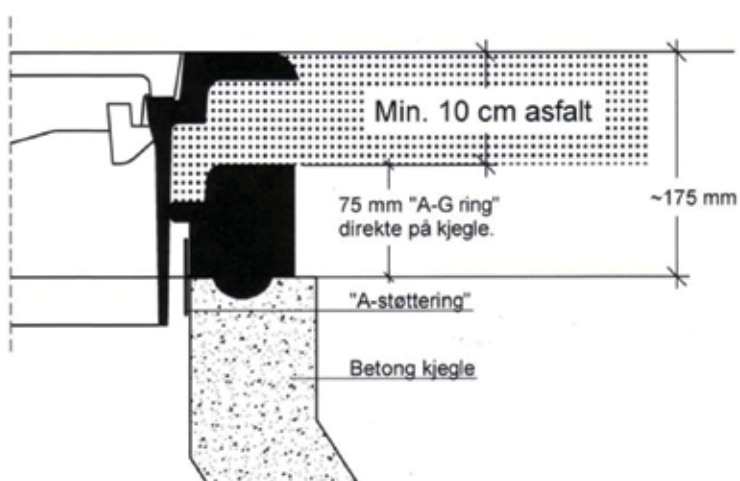
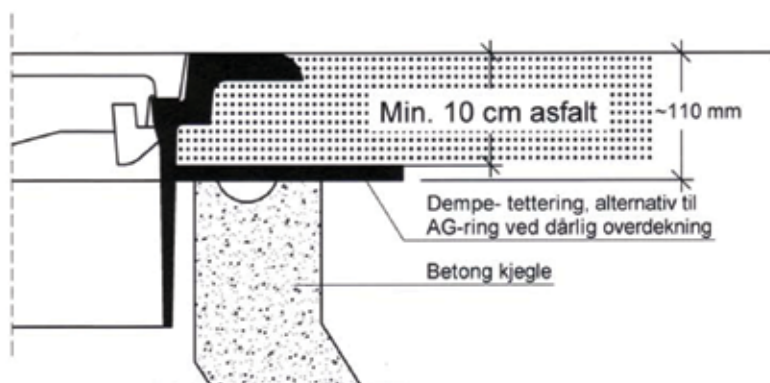
Brostein skal sorteres på anleggsstedet som stor- og smågatestein. Sortert stein renskes og rengjøres for betong, asfalt og annet fremmed-materiale, før transport til lager.

5. Betong-heller (Gågata).

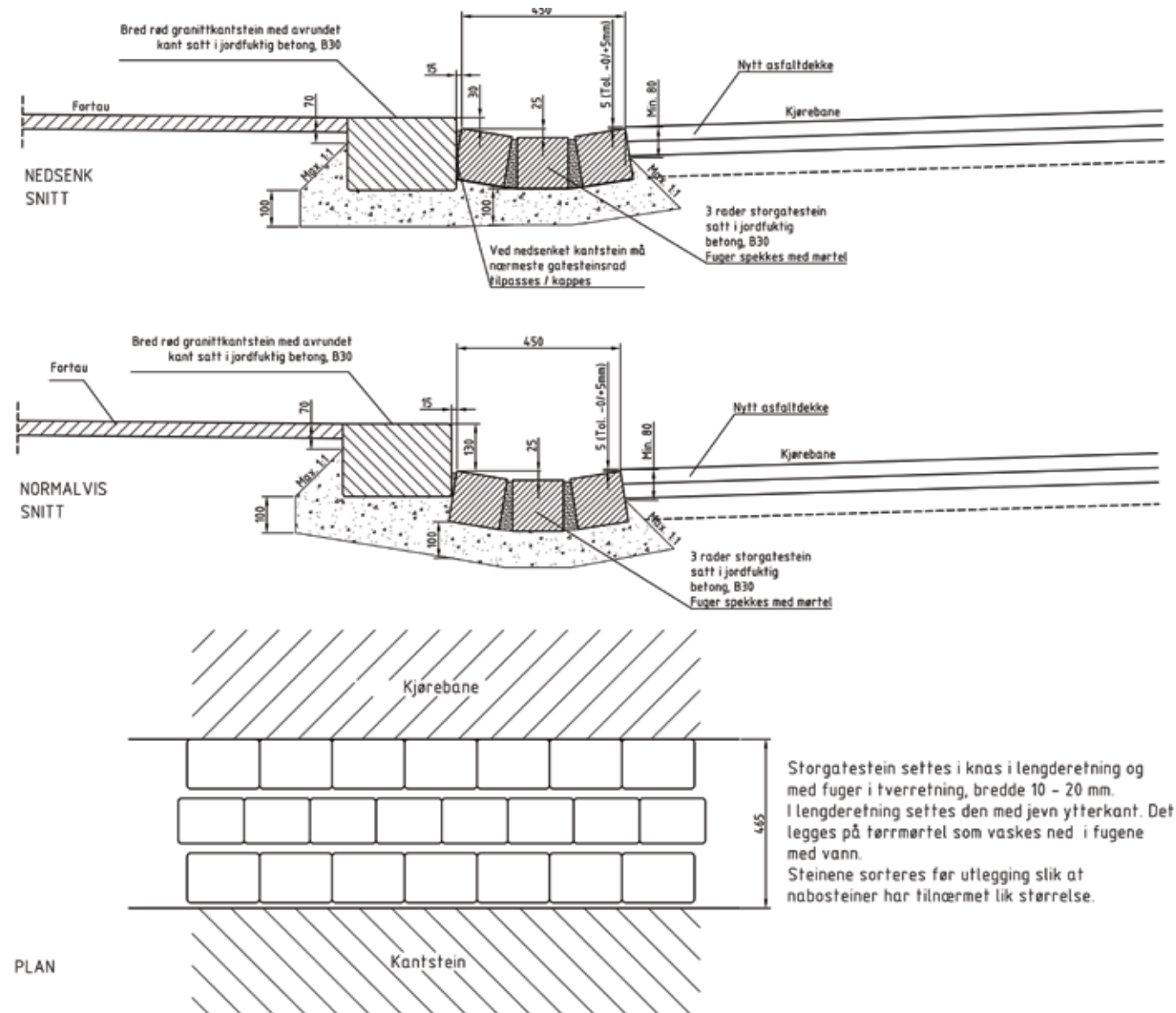
Nye betong-heller utleveres fra VA-lager, Muusøya. Fjernede heller er "vrak".

Vedlegg C: Prosedyre for rehabilitering av kumtopp v/reastaltering

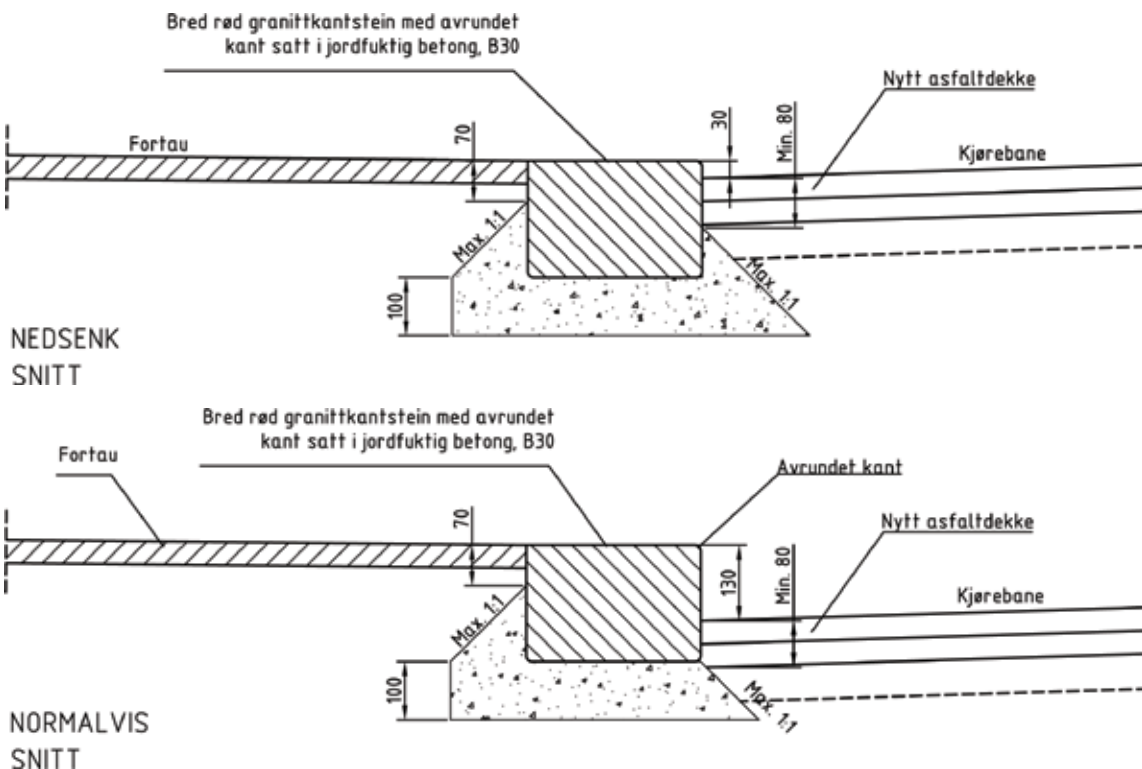
 <p>DRAMMEN KOMMUNE VNI</p>	<p>Utarbeidet av: YH 25.03.08</p>	<p>Prosedyre for rehabilitering av kumtopp v/réasfaltering</p>
---	-----------------------------------	---

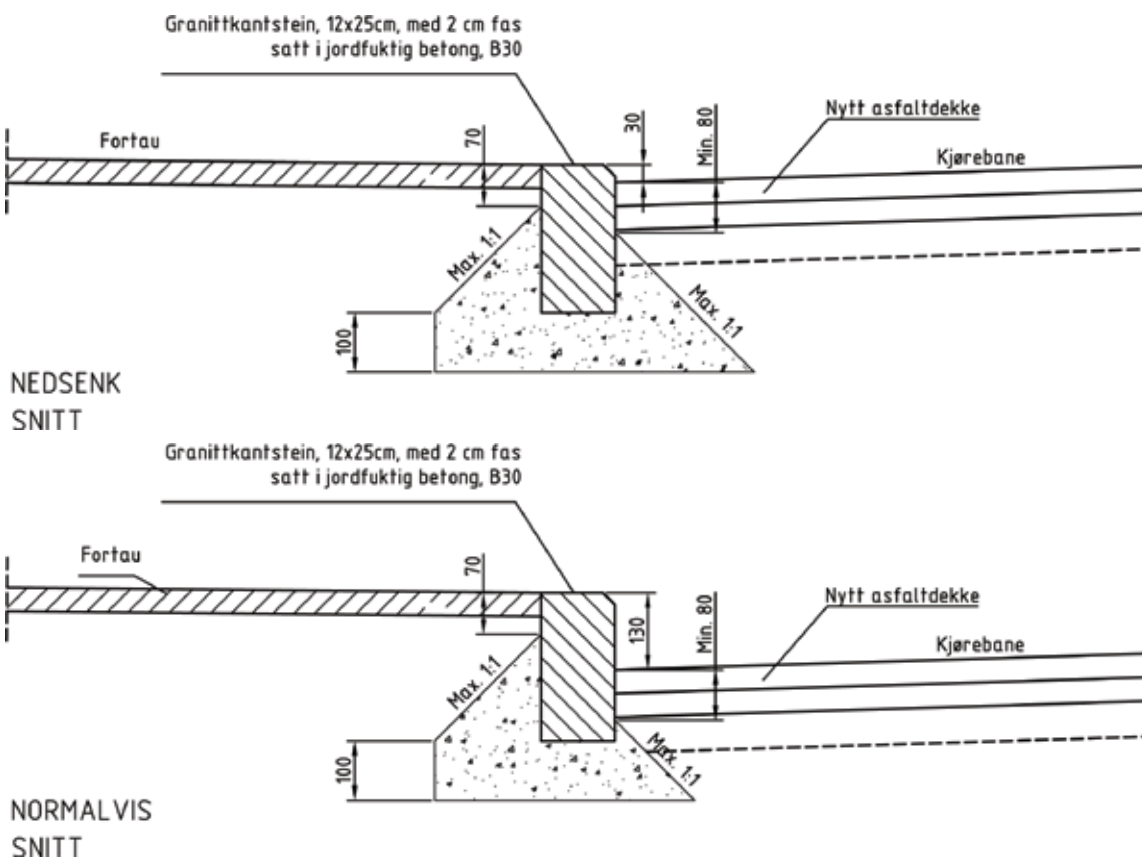
Vedlegg D: Kantstein og rennebunner

Detalj bred kantstein / rennebunn
(ikke i målestokk. Alle mål i cm)

Detalj bred kantstein uten renne
(ikke i målestokk. Alle mål i cm)

Detalj smal kantstein
(ikke i målestokk. Alle mål i cm)

Vedlegg E: Oversikt over aktuelle anleggseiere (se 2.6.1-2)

Følgende instanser er aktuelle:

- Energiselskapet Buskerud AS
- Viken EB Skagerak fibernett AS
- Telenor AS (kabler og luftstrekk).
- Get, avd. Buskerud og andre TV-kabelselskap (kabler og luftstrekk).
- Infiber AS
- Drammen fjernvarme
- TDC (IKT-tjenester)
- Drammen kommune, Vann og avløp (VA-ledninger og signalkabler).
- Drammen kommunes fagenhet for kart og geodata (polygonpunkt).
- Drammen kommune, VNI (veilys- og signalkabler)
- Drammensregionens IKT (D-IKT)
- Statens vegvesen Buskerud (signalkabler, ATK og trafikktelepunkter).
- Glitrevannverket (Vannledninger og signalkabler)
- Skagerak Naturgass AS
- Drammen Havnevesen.
- Jernbaneverket.
- Gårdeiere (vann- og avløpsanlegg, kabler, fjernvarme og snøsmelteanlegg).
- Fylkeskonservator / Riksantikvar.

Drammen kommune tar ikke ansvar for oversiktens gyldighet.

Vedlegg F: Endringer i forhold til Graveinstruks av 2009

Tabellen henviser til pkt og angir de viktigste endringene

1.2.1	Veilovens formålsparagraf 1a er tilføyd som hjemmelsgrunnlag. Utdyping av begrepet veiens eiendomsområde etter §§ 32 og 57.
1.4	Veiholder kan nekte graving i inntil 3 år dersom tiltakshaver avstår fra å melde interesse for koordinering av fellesføringsanlegg.
1.6	Krav til entreprenør om å ha norsktalende representant på anleggsstedet.
2.1	Søknad om arbeidstillatelse og arbeidsvarslingsplan for fylkesveier sendes til Statens vegvesen og ikke lenger til Drammen kommune.
2.2.1	Veiklasseinndeling er endret i samsvar med gjeldende normer for inndeling av veinett.
2.2.3	Undersøkelsesplikt i forhold til rasfare.
2.2.5	Trafikkavviklingsplan utgår som begrep og erstattes med "plan for anleggstrafikk og midlertidig trafikkavvikling. Entreprenør må sjekke om aktuelle veier har begrensninger i aksellast.
2.3.2	Veier med ny asfalt; kravet til utvidet reasfaltering er senket fra 25 til minst 15 meter.
2.5	Hastesaker. Søknad skal fylles ut og sendes umiddelbart, jfr pkt 2.1. Behandlingen starter første virkedag etter at gravingen har startet.
2.6.1	Tydligere undersøkelsesplikt ved planer som kommer i berøring med kulturminner.
2.9	Ny bestemmelse som omhandler vilkår for behandling av søknader om framføring i stolpeanlegg (luftstrek).
4	Tidligere kapittel 4 er omskrevet og omredigert men bestemmelsene er opprettholdt.
5.3.1	Entreprenøren pålegges å dokumentere forholdene på anleggsstedet før gravingen starter dersom retten til forhåndsbeføring ikke benyttes.
5.4.3	Krav til skjæring av asfalt for grøft nærmere 30 cm utenfor veikant bortfaller ("nærføringsbestemmelsen"). For fortau bredere enn 2,5 meter kan det avtales annen bredde for skjæring og fjerning av asfalt enn hele bredden.
5.4.4	Grøftedybde er justert, dels i samsvar med veiklasseinndelingen, dels fordi overbygningstabell (5.5.1) er endret. Gravedybde er en funksjon av veiklasse og veioverbygning og vil variere.
5.4.6	Nytt: Forurensede masser skal fraktes til lovlig mottak.
5.4.9	Særskilte krav til friksjon på kjøreplater er fjernet.
5.5.1	Punktet er omarbeidet og gitt mer utfyllende forklaring. Tabell for oppbygging av veiens overbygning er endret i samsvar med inndeling i veiklasser. Dekketykkelse er økt for noen type veier og det er alltid tolags dekke. Dekketykkelse på fortau varierer avhengig av bredden.
5.5.6	Utkilingskrav for alle veiklasser er endret til minimum 1:1 og gjelder også i gangveier og fortau.
5.6.1	Nærføringskravet er fjernet men dersom grøfter utenfor asfaltkant fører til undergraving kreves istandsetting til midt vei.
5.6.2	Det er gitt supplerende bestemmelser for utskifting av kumtopper ved bruk av sirkelskjærer.
5.6.3	Kravet til asfalttykkelse for fresing av fortanning er senket fra 8 cm til 6 cm.
5.6.4	Krav til asfaltering er omarbeidet i samsvar med Håndbok 018 og har nye krav til dokumentasjon. Tillatt avvik er økt fra 6 til 8 millimeter. Det kreves nå forsegling av alle skjøter etter at asfalteringen er gjennomført. Rød asfalt erstattes med sort asfalt som kjørebane forøvrig.
5.7.2	Trekkekummer som ligger i kjørebane skal ha rundt lokk.
5.8.2	Tykkelsen på settelaget er endret til 5 cm.
5.8.3	Steinarealer i kjøreflater/kjørebane skal settes i 10 cm betong B30. Hulil flates ut ved passering av nedsenk ved fotgjengerkrysninger.
5.8.4	Veiholder kan kreve fresing av fortanning inn mot kantstein/rennebunn før asfaltering dersom det foretas utskifting av kantstein/rennebunn over lengre strekninger.
5.10.5	Frist for innlevering av dokumentasjon er økt fra 2 til 3 uker. Nærmere presisering av oppmålingsreglene til egenkontrollskjema.

Vedlegg G: Endringer i forhold til Graveinstruks av 2013

Tabellen henviser til pkt og angir de viktigste endringene

1.6	Ending av krav tiul entreprenør. Se også vedlegg H
5.5.1	Ending i asfaltkrav for fortau og gang-/sykkelvei. Endret som følge av Bystyrets vedtak av Gatenorm.

Vedlegg H: Endringer av krav til entreprenør 2009

Graveinstruks for Drammen 2013 – endring jf årsmelding 2016 (side 75)

1.6 Krav og kvalifikasjoner til entreprenør

Før graving kan igangsettes, må entreprenøren ha innhentet gyldig gravetillatelse. Gravetillatelse fra veiholder erstatter ikke byggetillatelse for «Tiltak» i henhold til plan og bygningsloven. Det påhviler derfor entreprenøren å undersøke om et «Tiltak» er melde-/ søknadspliktig i henhold til plan- og bygningsloven eller andre lover som måtte komme til anvendelse.

Entreprenører som ønsker å utføre gravearbeider på i medhold av denne instruksjonen må tilfredsstille gjeldende krav til entreprenørgodkjenning med hjemmel i plan- og bygningsloven § 22-1.

Kommunen krever, i samsvar med gjeldende plan- og bygningslov, at entreprenører innehar sentral godkjenning av foretak innenfor relevant tiltaksklasse/fagområde.

- For enklere gravearbeider i ukompliserte graveområder, skal veimyndigheten i hvert enkelt tilfelle vurdere om det er tilstrekkelig med erfaring og kompetanse tilsvarende det som kreves for tiltaksklasse 1.
- For mer kompliserte gravearbeider, kreves det erfaring og teknisk kompetanse tilsvarende de kompetansekrav som stilles for tiltaksklasse 2.
- For oppgaver som tilsier svært vanskelige og/eller komplekse inngrep, eller inngrep som vil kunne skape store konsekvenser for installasjoner eller konstruksjoner, vil det stilles krav om kvalifikasjoner tilsvarende kompetansekravene i tiltaksklasse 3.

For graving i alle typer veier, gater, fortau, plasser/torg og gang-/sykkelveier, samt park/friområde, kreves sentral godkjenning etter gjeldende tabell:

Tiltaksklasse	
1	På veier forutsatt ÅDT høyst 1500, samt park/friområder.
2	For veier med forutsatt ÅDT høyst 5000
3	For veier med stor belastning over 5000 ÅDT
I særskilte tilfeller kan det bli stilt krav om høyere tiltaksklasse enn angitt i tabell. F eks tiltak der konstruksjonenes kompleksitet og vanskelighetsgrad stiller strengere krav.	

Se veilister:

[ÅDT under 1500](#)

[ÅDT over 1500](#)

[ÅDT over 5000](#)

Entreprenøren som er gitt gravetillatelse, er ansvarlig for arbeidet og for at reglene i disse retningslinjene følges, selv om han eller byggherren engasjerer underentreprenør for istandsetting eller andre arbeider. Han er også den som har ansvar for grøfta/gravearbeidene inntil veimyndighetens godkjenning av utført arbeid foreligger.

Underentreprenør skal ha sentral godkjenning (ikke krav til samme tiltaksklasse som entreprenør).

Den som får grave- og arbeidstillatelse til graving/arbeid i kommunal vei, må selv eie eller disponere det maskinelle utstyr som kreves for rask og riktig gjennomføring av et gravearbeid etter disse regler og bestemmelser.

Dersom det er saklig grunn for det, kan kommunen kreve dokumentasjon av fagkunnskap og praksis innen ett eller flere fagområder, som for eksempel asfalt-, brosteins, eller anleggsgartnerarbeid.

Ansvarlig entreprenør plikter å ha norsktalende representant på anleggsstedet.

www.drammen.kommune.no

Vei, natur og idrett
Engene 1, 3008 Drammen
Telefon: 03008